

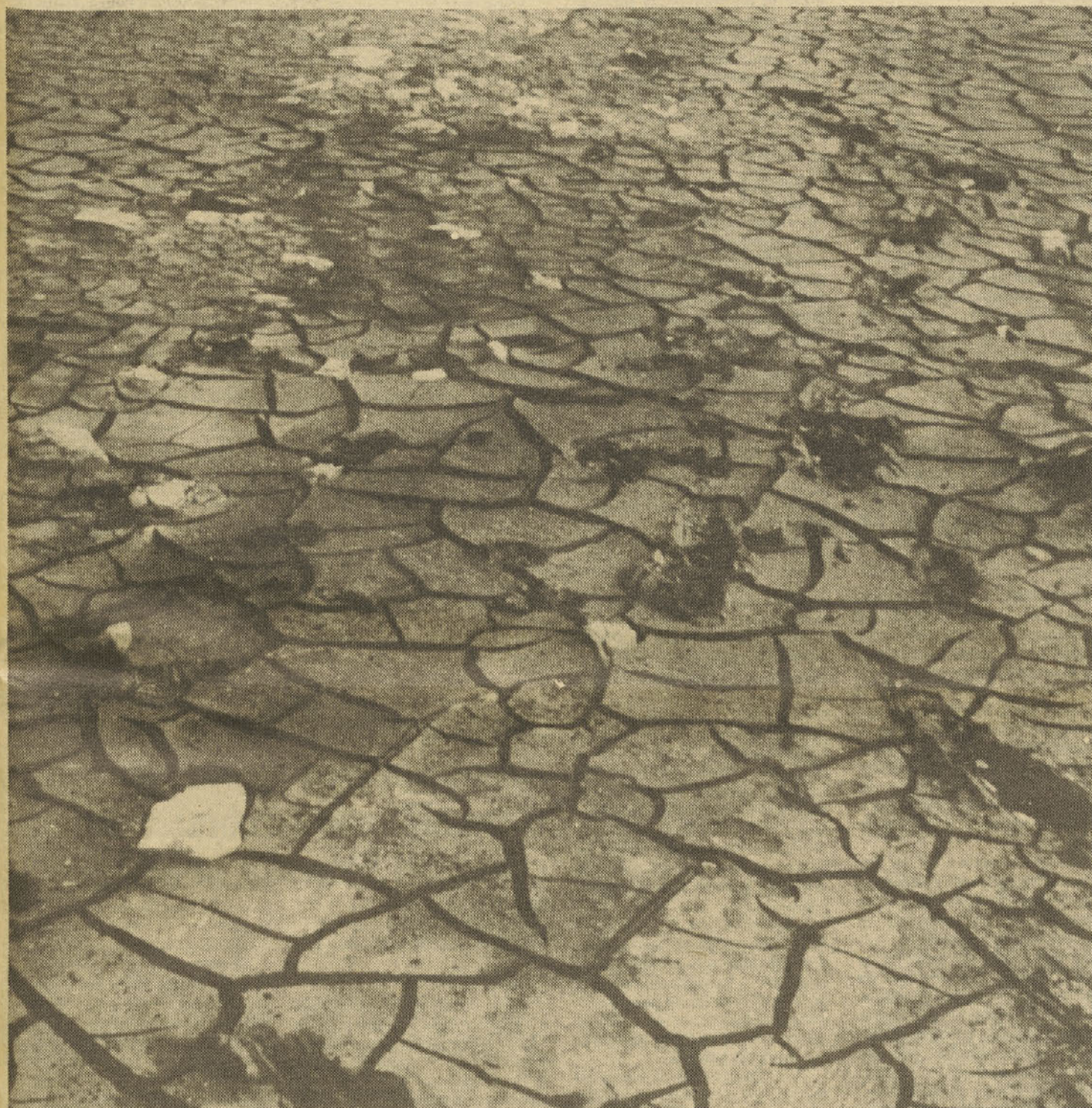
prosvetni delavec

List delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih SR Slovenije

Ljubljana, 5. novembra 1976 — Številka 18

- Le kje ste našli tako razpokano zemljo ob teh jesenskih nalivih?
- Slika je prisposoda denarne suše.
- Ob smotrnem gospodarjenju nobeno področje dejavnosti ne bi smelo biti tako izsušeno...
- Oprostite, se bova drugič pogovorila do konca. Hitim v šolo. Na razširjeni seji bomo razpravljali o temi »Napredek šolstva do leta 1980 na proračunski osnovi iz leta 1960.«

JA-MA

Stališča o predlogu samoupravnega sporazuma o temeljih plana izobraževalne skupnosti Slovenije za obdobje 1976-1980

Izvršni odbor republiškega odbora sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja ter izvršnega odbora republiškega odbora sindikata delavcev znanosti in visokega šolstva Slovenije sta na skupni seji dne 3. 11. 1976 obravnavala predlog samoupravnega sporazuma o temeljih plana izobraževalne skupnosti Slovenije za obdobje 1976-1980.

Izvršna odbora podpirata usmeritev v predlogu samoupravnega sporazuma, da bo v tem srednjeročnem obdobju namenjen vzgojnoizobraževalni dejavnosti nekoliko večji delež družbenega produkta. Menita pa, da je predvidena rast sredstev za to dejavnost še vedno dokaj skromna, zlasti če upoštevamo relativno zaostajanje vzgojnoizobraževalne dejavnosti v preteklem obdobju za potrebami in razvojem drugih delov združenega dela.

Temelj za zagotavljanje enakih možnosti za izobraževanje vseh mladini v SR Sloveniji so minimalni standardi. Le-ti bi morali biti tudi temelj za izračun

potrebnih sredstev in sredstev za solidarnostno prelivanje, zato so pomemben element srednjeročnega načrtovanja. Menimo, da od predvidenih minimalnih standardov ni mogoče odstopati, saj bi to ogrozilo kakovost vzgojnoizobraževalne dejavnosti v osnovni šoli. Prepričani smo, da bo v gospodarsko razvitejših okoljih nujno povečati napore in ustvariti ustrežnejše možnosti za razvoj celodnevne osnovne šole ali oddelkov podaljšanega bivanja povsod, kjer še ni pogojev za tako šolo. Tam, kjer je zaposleno razmeroma veliko žensk, je treba posvetiti temu še posebno pozornost. Skrb za organizirano predšolsko vzgojnovarstveno delo se ne sme končati tedaj, ko pride otrok v šolo, saj bi tako otežili zaposlovanje tistih mater, ki imajo šoloobvezne otroke.

Preobrazba usmerjenega izobraževanja je prednostna naloga tega obdobja, saj pomeni predvsem kakovostno rast vzgojnoizobraževalnega procesa, novo strukturo učnih programov, večji obseg in večje

število udeležencev v izobraževanju. Tako pomembnih sprememb pa ni mogoče uresničiti ob sedanjih prostorskih, kadrovskih, vsebinskih in tudi materialnih razmerah. Omogočiti moramo nadaljnje izobraževanje po končani osnovni šoli, da bomo tako zagotovili ustrezne kadre, ki jih potrebuje gospodarstvo.

Tudi združevanje sredstev za investicije je izrednega pomena; graditev šolskih zmogljivosti mora biti skrb vse družbe. Delovni ljudje se tega izredno dobro zavedajo, zato s samopriponoski pa tudi drugače prispevajo za graditev šolskih prostorov. Menimo, da bi bila vsaka drugačna usmeritev v nasprotju s težnjami delovnih ljudi Slovenije.

Sredstva izobraževalne skupnosti Slovenije za usmerjeno izobraževanje naj bi se po ustanovitvi posebnih izobraževalnih skupnosti oblikovala po področjih. Programov in finančnih načrtov za usmerjeno izobraževanje ni moč usklajevati v občinah, temveč v republiki v pose-

bnih izobraževalnih skupnostih ali v izobraževalni skupnosti Slovenije. Zato je treba zavrniti očitke, da se sredstva »jemljejo« občinam in »zbirajo« v republiki. Gre namreč za dejavnosti, ki jih ni mogoče urediti v občini, ampak jih združeno delo organizira prek posebnih izobraževalnih skupnosti (sedaj še izobraževalna skupnost Slovenije) in ureja za vso republiko.

Temeljni pogoj za izboljšanje kakovosti vzgojnoizobraževalnega dela je modernizacija pouka. Prav temu elementu moramo tudi v načrtih posvetiti posebno pozornost. Pri tem bodo imele veliko nalogo zlasti posebne izobraževalne skupnosti, ki jih je treba pospešeno ustanavljati.

Delegati ugotavljajo, da bo pri uresničevanju sprejetih usmeritev treba dosledno uveljaviti predvsem svobodno menjavo dela, saj je le-ta pogoj za enakopravno vključevanje vzgojnoizobraževalne dejavnosti v združeno delo.

(Nadalj. na 2. str.)

Franc Branisej

Med potrebami in možnostmi

Skupščina izobraževalne skupnosti Slovenije daje v javno obravnavo samoupravni sporazum o temeljih plana. Avtorji tega predloga niso delavci v strokovnih službah, temveč delegati temeljnih organizacij in krajevnih skupnosti v izobraževalnih interesnih skupnostih. Predlog je nastajal v javni razpravi, po usklajevanju pa je dobil dokončno obliko na seji skupščine izobraževalne skupnosti Slovenije.

V predlogu izhajamo od doseženega, težimo k potrebnemu, da bi dosegli, kar je mogoče. Ker smo ukleščeni med velike potrebe in omejene možnosti, moramo že v temeljih plana določiti tudi denarne zmogljivosti. Delovni ljudje bodo ta predlog vzporejali s pričakovanim dohodkom in s potrebami na drugih področjih družbenega delovanja.

Temelji plana bodo podlaga ne samo za srednjeročni načrt izobraževalne skupnosti Slovenije, temveč tudi eden od temeljnih kamnov za načrte osnovnih in posebnih izobraževalnih skupnosti.

V predlogu je poudarjeno obravnavana problematika usmerjenega izobraževanja. Zelo slabo izhodišče imamo v srednjem šolstvu. Tudi če ga ne bi morali preobraziti v usmerjeno izobraževanje, bi morali načrtovati graditev prostorov za veliko novih učnih mest, ker jih že danes manjka.

Doslej so srednje šole nastajale povečini na spodbudo bolj ali manj ambicioznih občin. Zato stojijo mnoge na napačnih krajih, po usmeritvi pa ne ustrezajo vedno zahtevam združenega dela. Pravimo, da ne poznamo kadrovskih potreb. Te potrebe lahko določajo temeljne organizacije, vendar ne neodvisno vsaka zase, temveč sporazumno, najprej ob razvojnih in proizvodnih usmeritvah, zatem pa ob ustreznih kadrovski politiki. Zato morajo nujno nastajati posebne izobraževalne skupnosti. V njih bodo delegati odločali o razvoju usmerjenega izobraževanja, predvsem z vidika svojih dejavnosti, ne bodo pa se mogli zapirati v regionalne meje.

Sistem medobčinske solidarnosti na področju osnovnega izobraževanja razvijamo že več let. Postopoma se izpopolnjuje in se bo prav gotovo še izboljševal. Načelo solidarnosti podpirajo vsi delavci, ki zahtevajo, da se v republiki izenačujejo možnosti za izobraževanje. Ta zahteva ne temelji samo na smislu za tovarštvo, temveč tudi na spoznanju, da je izenačevanje pogojev lahko v prid njihovim otrokom. Industrializacija terja gibljivo delovno silo. Nastajajo nova gospodarska žarišča in odmirajo stara. Pojem domačega okolja se širi prek vaških plotov na vso Slovenijo in včasih tudi prek republiške meje. Zato smo tudi življenjsko zainteresirani za skladnejši razvoj vseh področij. Malo otrok se šola v istem kraju, kjer so hodili v šolo njihovi starši, in malo jih dela v kraju, kjer so se šolali.

Ob razpravi o predlogih samoupravnih sporazumov o temeljih srednjeročnega razvoja otroškega varstva ter vzgojnoizobraževalne dejavnosti

p o z i v a

IZVRŠNI ODBOR REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA DELAVCEV VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA SLOVENIJE

- člane sindikata v osnovnih organizacijah na področju vzgojnoizobraževalne dejavnosti
- delegate v občinskih odborih sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja
- delegate republiškega odbora sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja

naj aktivno in organizirano sodelujejo v razpravi o sprejemanju samoupravnih sporazumov v organizacijah združenega dela na območju občin in tako prispevajo k uresničevanju svobodne menjave dela ter zagotavljanju neposrednega odločanja o razvoju dejavnosti vzgoje in izobraževanja.

Samoupravni sporazum o temeljih plana izobraževalne skupnosti Slovenije za obdobje 1976-80 obravnavamo skupaj z občinskimi načrti razvoja vzgojnoizobraževalne dejavnosti v tem obdobju. Ti dokumenti so temelj uresničevanja svobodne menjave dela, zato je naloga sleherne osnovne organizacije našega sindikata, da spodbudi k razpravi o vseh sporazumih s področja družbenih dejavnosti v svojem delovnem okolju, ob organizirani pomoči občinskih štabov, da bi tako lahko oblikovali svoje predloge in stališča do teh dokumentov.

Izredno pomembna naloga, ki jo bomo morali opraviti delegati občinskih odborov in republiškega odbora ter drugi strokovni in politični delavci, je aktivno sodelovanje v razpravah o temeljnih načrtih tudi v drugih delih združenega dela. Tu moramo predstaviti zlasti tiste elemente načrtov, ki opredeljujejo osnovo za uresničevanje vseh skupnih interesov, tistih, ki jih uveljavljamo v občini in tistih, ki jih zagotavljamo prek izobraževalne skupnosti SR Slovenije. V teh razpravah se moramo opredeliti tudi do minimalnih standardov, do predvidenih investicij v gradnjo šolskega prostora ter do vseh drugih elementov, od katerih je odvisno nadaljnje izobraževanje mladine po končani osnovni šoli.

Sklep o tako organizirani razpravi o temeljnih načrtih je bil sprejet tudi na posvetu predsednikov občinskih sindikalnih svetov. Izvršni odbor republiškega odbora našega sindikata bo po končani razpravi pripravil tudi politično oceno naše dejavnosti na tem področju.

REPUBLIŠKI ODBOR

Premišljeno do novega sporazuma

Lepe besede?

IZOBRAZBA JE POGOJ ZA ZASEDBO DELOVNEGA MESTA IN EDEN OD ELEMENTOV ZA VREDNOTENJE KAKOVOSTI DELA

Delovna skupina, ki jo je imenoval republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja Slovenije, pripravlja enoten samoupravni sporazum o oblikovanju dohodka in delitvi dohodka v vzgojnoizobraževalnih organizacijah; ta naj bi v prihodnje zamenjal več sedanjih sporazumov za posamezne vrste šol. Ob uveljavljanju določil sedanjih sporazumov pa so nastala nekatera vprašanja. Rešitve, tolmačenja in odgovore nanje so iskali posamezniki na ustavnem sodišču SRS, republiškem sekretariatu za delo in komiteju za vzgojo in izobraževanje. Problem je nastal predvsem ob vprašanju, kako upoštevati različno izobrazbo na istem delovnem mestu, isto izobrazbo na različnih delovnih mestih in kako obravnavati delavca, ki na predpisanem delovnem mestu nima ustrezne izobrazbe.

Da bi uskladili ta vprašanja, je republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja sklical posvet predstavnikov zavoda SRS za šolstvo, republi-

škega komiteja za vzgojo in izobraževanje, republiškega sekretariata za delo, izobraževalne skupnosti Slovenije, sveta Zveze sindikatov Slovenije, raziskovalnega centra za samoupravljanje pri republiškem svetu zveze sindikatov in seveda predstavnike skupnih komisij za samoupravno sporazumevanje za posamezna področja vzgojnoizobraževalne dejavnosti.

Na posvetu je prevladalo enotno stališče, da zgolj izobrazba ni več element, ki določa delovno mesto in osebnih dohodek na tem delovnem mestu, da je pa pogoj za zasedbo delovnega mesta in nedvomno eden od elementov za vrednotenje kakovosti dela. Merilo osebnega dohodka je delo na tipičnem delovnem mestu, ki mora biti opisano v aktu o sistemizaciji delovnih mest, ne pa le predpisana izobrazba. Tako so odgovorili tudi ustavno sodišče SRS, družbeni pravobranilec samoupravljanja in republiški sekretariat za delo, ko so z družbenega in pravnega stališča obravnavali nekatera določila v samoupravnih sporazumih o oblikovanju dohodka in delitvi osebnega dohodka. Vzrok za to, da ponekod še vedno različno tolmačijo

posamezna določila samoupravnih sporazumov, je predvsem v tem, ker sedanja veljavna zakonodaja še ne upaja v vzgojnoizobraževalni dejavnosti tipičnih delovnih mest, kot to pozna zakon o samoupravnem dogovarjanju. Prav zato je skupna komisija za samoupravno sporazumevanje za področje dejavnosti osnovnih šol zaprosila republiški komite za vzgojo in izobraževanje, da se opredeli do posameznih vprašanj, ki so nastala predvsem zaradi različnih delovnih mest v dejavnosti osnovnih šol. Republiški komite, ki je edini pristojen za tolmačenje zakonodaje s tega področja, je takšno tolmačenje tudi zagotovil.

Ker bodo delovne organizacije s področja vzgojnoizobraževalne dejavnosti uporabljale v samoupravnih aktih tipična delovna mesta, je bilo na posvetu postavljeno vprašanje, zakaj posamezne izobraževalne skupnosti še vedno uporabljajo v svojih merilih pojem resnične izobrazbe kot edino merilo za sistemizacijo delovnih mest. Udeleženci so zahtevali, naj tudi izobraževalne skupnosti upoštevajo tipična delovna mesta, kot je to v samoupravnih sporazumih. Samoupravni sporazumi namreč niso le za interno uporabo, temveč so akti, ki temeljijo na veljavnih družbenoekonomskih osnovah.

Poleg obravnavanega problema ob usklajevanju vprašanj na področju nadaljnjega dogajanja samoupravnih sporazumov so udeleženci posveta soglašali, da je še veliko vprašanj, mimo katerih prav sedaj ne moremo. Med taka vprašanja spada predvsem:

— uveljavljanje svobodne menjave dela in s tem zagotavljanje enakopravnega družbenoekonomskega položaja prosvetnega delavca;

— vloga izobraževalnih skupnosti danes, posebno glede na vlogo izvajalcev in uporabnikov pri oblikovanju vzgojnoizobraževalne politike;

— nastajanje in sprejemanje meril in normativov za financiranje dejavnosti vzgojnoizobraževalnih zavodov;

— usklajevanje delovanja vseh organov, pristojnih za področje vzgojnoizobraževalne dejavnosti in ne nazadnje:

— kako se vključiti v pravno dokumentov za leto 1977.

Veliko teh vprašanj je v pristojnosti izobraževalne skupnosti, v njeni resnični samoupravni organiziranosti in povezavi z združenim delom, nemajhno vlogo pa bo imel tudi Sindikat delavcev vzgoje in izobraževanja Slovenije, ker je lahko in mora biti pobudnik za uveljavljanje ustavnih določil in določil zakona o združenem delu v vzgojnoizobraževalni dejavnosti.

Bodo podpisniki družbenega dogovora o razporejanju dohodka v letu 1976 (na področju prosvete) pristali na valorizacijo za letos dovoljene porabe v šolstvu? To bi pomenilo tudi valorizacijo osebnih dohodkov prosvetnih delavcev. Zaželeno bi bilo, da bi koordinacijski odbor štel to kot javno vprašanje — in nanj odgovoril.

Na 27. seji izvršnega odbora skupščine izobraževalne skupnosti Slovenije so člani v razpravi opozorili na dejstvo, da obveznosti, ki izhajajo iz programske usmeritve na tem področju, sploh niso usklajene s finančnimi možnostmi, ki jih določajo resolucije za razporejanje dohodkov in oblikovanje sredstev za skupno porabo. Ugotovili so, da se prednostne naloge, predvidene z resolucijo in drugimi družbenopolitičnimi dokumenti, rešujejo v osnovnem šolstvu in na področju usmerjenega izobraževanja na račun cen vzgojnoizobraževalnih storitev. Šolstvo nujno voden, ker samo sebi odžira denar. Migracija učiteljev v druge poklice — in to sredi šolskega leta — ni isto kot migracija na drugih področjih.

Izobraževalna skupnost Slovenije je poslala Izvršnemu svetu skupščine SR Slovenije predlog za valorizacijo dovoljene porabe sredstev v letu 1976. Med drugim piše: »Materialni položaj na področju vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji se je letos že toliko zaostiril, da terja takojšnje rešitve vsaj nekaterih najbolj aktualnih problemov. Med temi spada problematika osebnih dohodkov pedagoških delavcev v prvo vrsto.«

Obravnavali so tudi vprašanje sofinanciranja mladinskega periodičnega tiska. Ugotovili so, da so obveznosti sofinanciranja premalo opredeljene. Poleg izobraževalne skupnosti SR Slovenije obstajajo tudi posebne izobraževalne skupnosti. Kdo ima dolžnost (ali potrebo) kaj sofinancirati? Ali ne bo zavoljo številnih »stricov in tet« mladinski periodični tisk ostal sirota? S tem bodo osiromašeni naši otroci, ki

so — po besedah tolikih lepo napisanih resolucij — naša glavna skrb in radost. Na seji je to vprašanje ostalo nerešeno.

Zdravstveno zavarovanje študentov je obravnavano v posebnem samoupravnem sporazumu, katerega podpisniki so regionalna zdravstvena skupnost, in izobraževalna skupnost SR Slovenije; del pa prispeva tudi vsak študent ob vpisu. Ugotovili so, da besedilo samoupravnega sporazuma ni prečiščeno, da dolžnosti niso razmejene. Vendar bo izobraževalna skupnost pristopila — in nosila del stroškov, predvsem za študente nad 26 let in njihove sivoce.

Druge vloge, kot je na primer vloga o sanaciji in izgradnji centra za rehabilitacijo in varstvo slepih in slabovidnih v Škofji Loki, bodo rešene, če bo podpisan samoupravni sporazum o temeljih plana izobraževalne skupnosti Slovenije. Vloge odobrava izvršni odbor v isti višini, kot jih je lani — ne glede na povišanje cen — nekatere prošnje pa kar zavrača. Druge možnosti ni, ker ni denarja.

Prizadevanja za dokončno ureditev biotehniške fakultete sta finančno podprli tudi izobraževalna skupnost za agroživilstvo in kmetijska razvojna skupnost Slovenije. Tako je svoj delež dodala tudi izobraževalna skupnost SR Slovenije — saj spada kmetijska smer med perspektivne.

V razpravi so sprejeli predlog, da bi vse izobraževalne skupnosti v Sloveniji zbrale denar in zgradile osnovno šolo v naselju Žaga pri Bovcu. To bi bil najprimernejši prispevek naše republike k odpravi posledic notresa v Posočju. N.M.

Na vrsti-združeno delo

Zveza komunistov je posvetila v zadnjem mesecu precejšnjo pozornost samoupravni socialistični preobrazbi vzgoje in izobraževanja. V republikah in pokrajinah so najprej pregledali dosedanje dosežke in utrdili smernice sprotne akcije — iz tega izhodišča pa so začrtali širše tokove preobrazbe vzgojnoizobraževalnega sistema. Na temelju spoznanj, do katerih so prišli na delovnih sestankih — sredi oktobra pa na skupnem sestanku aktivna za izobraževanje pri izvršnem komiteju predsedstva za idejno delo pri ZKJ ter idejno delo na področju izobraževanja, znanosti in kulture — so razpravljali o namenih reforme vzgojnoizobraževalnega sistema ter o njenih nalogah. Pri tem so sodelovali člani izvršnih komitejev centralnih in pokrajinskih komitejev zveze komunistov, ki se ukvarjajo z vprašanji vzgoje in izobraževanja ter republiški in pokrajinski sekretarji za izobraževanje.

Ko so razčlenjevali razmere, so posvetili posebno pozornost dosedanjim vlogi združenega dela in ustvarjanju novega, pedagoško in družbeno bolj uspešnega vzgojnoizobraževalnega procesa. Glede na to, kar smo slišali, lahko sklenemo: Združeno delo je ostalo ob strani, zunaj akcije, čeprav je ključ za prihodnost vzgojnoizobraževalnega sistema v rokah vseh delavcev.

Pogosto se je dogajalo, da se je samoupravna socialistična preobrazba vzgoje in izobraževanja osredotočila samo na šolsko reformo — to pa je bilo v nasprotju s smotri zveze komunistov. Proces preobrazbe mora namreč zajeti vse oblike vzgojnoizobraževalnega dela. Šola je najširša, ni pa edino področje, na katerem se razvija in oblikuje

mlada osebnost. Tudi družbenoekonomski položaj vzgojnoizobraževalnega dela je sestavni in prvenstveni del preobrazbe, kajti brez novih odnosov in pojmovanj ni mogoče uresničiti samoupravnih teženj.

Svobodna menjava dela še vedno ni uresničena, ostalo je pri poenostavljenih oblikah financiranja — to pa slabo vpliva na družbenoekonomski položaj vzgoje in izobraževanja. Samoupravne interesne skupnosti še vedno niso most, ki bi povezoval bregova združenega dela in izobraževanja, ampak so še nadalje središča za razdeljevanje denarja.

Med nalogami je poudarjeno, da morata biti šolski in zunajšolski proces vzgoje in izobraževanja enakovredno obravnavana. Kakšno šolo želimo? To mora najprej povedati združeno delo. Dosedanje obtoževanje šole in izjave o tem, česa nečemo, ne morejo biti zanesljivi kazipot k novemu in boljšemu. Posebno jasno je treba opredeliti metode in oblike usmerjenega izobraževanja in njegovo družbeno vlogo. Ta del vzgojnoizobraževalnega sistema ne sme skrbeti samo za izobraževanje, temveč tudi za široko, temeljno-strokovno usposabljanje.

Veliko je bilo povedanega tudi o razlikah, ki so se pokazale pri dosedanjih reformnih posegih — poudarjeno je bilo, da ni večjih nesoglasij. Gre samo za nekatere oblike metodološke neenotnosti, kar pa ne vpliva na vsebino preobrazbe.

O tem bodo govorili tudi na prihodnji seji predsedstva Zveze komunistov Jugoslavije, katere namen bo okrepitev sodelovanja vse družbe pri preobrazbi vzgojnoizobraževalnega sistema.

DJOKICA PETKOVIC

Spremenjena podoba šolskega koledarja

Republiški komite za vzgojo in izobraževanje je na svoji 12. seji letošnjega 26. oktobra obravnaval dva pomembna dokumenta: zakon o telesnokulturni skupnosti ter zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o delavskih univerzah, izobraževalnih centrih in drugih organizacijah, ki se poleg šol ukvarjajo z izobraževanjem. Oba zakona — ki sta za sedaj še v osnutku — bo poslal v nadaljnjo obravnavo izvršnemu svetu SRS.

Posebno zanimiva — tako z informativnega kot s strokovnega vidika je bila obravnavna pravilnika o spremembah in dopolnitvah pravilnika o šolskem koledarju za osnovne in srednje šole. Povzemimo na kratko nove, temeljne značilnosti tega pravilnika: podaljšuje zimsko počitnice, omogoča prilaganje roka zimskih počitnic koledarju, na novo določa, kateri dnevi se štejejo za pouk in omogoča prestavljanje pouka na soboto. Novi pravilnik daje predsedniku republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje pravico, da ob začetku šolskega leta natančneje opredeli časovno razporeditev šolskega dela, spreminja rok za vpis v 1. razred osnovne šole in na novo uvaja zbiranje prijav kandidatov za vpis v 1. razred srednjih šol.

Najprej o spremenjenih zimskih počitnicah: te bodo trajale spet dva tedna, torej toliko kot tedaj, preden so prešle šole na petdnevni delovni teden. V prihodnje šole počitnic ne bodo mogle več prestavljati, kot so prejšnje enotedenske. Rok določi po novem pravilniku predsednik republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje že v začetku šolskega leta. Na seji komiteja smo zvedeli, da bodo letošnje zimске počitnice od 24. januarja do 6. februarja 1977. Predsednica komiteja Ela Ulrih-Atena je tudi pojasnila vzrok nastale spremembe: »Veliko smo si obetali od možnosti, da so posamezne šole lahko prestavljale počitnice po svoji presoji. Izkušnje lanskega leta pa so nas prepričale, da tako ni mogoče nadaljevati. Pritoževali so se zlasti starši, ki žele skupaj z otroki preživeti svoj zimski dopust, tega pa niso mogli uresničiti — npr. tisti, ki so imeli otroke na različnih šolah. Nastalo je veliko zapletov. Novi pravilnik je sestavljen po temeljitem preudarku po posvetih s

strokovnjaki zavoda SRS za šolstvo.«

In še eno prednost ima taka odločitev: učitelji so se doslej strokovno izpopolnjevali tedaj, ko je bil pouk. Poskrbeti je bilo treba za nadomeščanje učitelja v razredu itn. Sedaj bo strokovno izpopolnjevanje v času, ko v šolah ne bo pouka. Ker bodo roki zimskih počitnic določeni že v začetku šolskega leta, bodo šole lahko pripravile bolj zanesljive letne delovne načrte, učenci pa bodo v zimskošportnih središčih lažje našli prostor za svoje počitniške dni.

Ugotovitve, da je enodnevni ali dvodnevni pouk med državnim praznikom in nedeljo neintenziven — tudi šole, ki so imele učence v domovih, so imele s tem nenehno težave — so vodile k sklepu, da je mogoče prestaviti tak pouk na soboto.

Štirje športni dnevi (eden od teh naj bo posvečen pripravi mladine na splošni ljudski odpor in organiziran v soboto), 29. september — dan pionirjev (velja samo za osnovne šole!), 8. februar — Prešernov dan in 25. maj — dan mladosti spadajo med dneve pouka. Med take dni štejejo tudi dnevi, predpisani za dopolnilni pouk v osnovni šoli, za organizirane priprave učencev srednjih šol na popravne izpite in dnevi, ko opravljajo učenci srednjih šol popravne in razredne izpite. Zadnji dan v letu bo pouka prost; praznovanje novoletne jelke (približno dve šolski uri) bodo 30. decembra. Ta odločitev bo še posebno dobrodošla učencem, ki stanujejo v dijaških domovih in bodo lahko zadnji dan starega leta že preživeli doma.

Prvošolci se bodo na šole vpisali že 30. septembra prejšnjega leta. Novosti glede vpisov pa zadevajo tudi srednje šole: poprejšnje prijave za vpis v prvi razred bodo srednje šole zbirale že od 1. februarja do 1. marca. Tako bo mogoče kandidate pravočasno usmeriti v ustrezne srednje šole v skladu s kadrovskimi potrebami združenega dela.

Očitno je, da so nove določbe pravilnika nastajale preudarno, ob posvetih s strokovnjaki — poznavalci prakse. Zato ne izvenzijo kot vsiljen predpis, temveč kot rešitev iz zadreg, v katere zaide šolska praksa — včasih tudi po nepotrebnem. MARJANA KUNEJ

Stališča o predlogu samoupravnega sporazuma o temeljih plana izobraževalne skupnosti Slovenije za obdobje 1976-1980

(Nadalj. s l. str.)

Ob primerjanju predloga samoupravnega sporazuma s sklepi 8. kongresa Zveze sindikatov Slovenije ugotavljamo, da v predlogu niso zajeti vsi elementi za izenačevanje pogojev šolanja, kot so: brezplačni učbeniki in drugi predlogi za izboljšanje socialnih razmer, ki smo jih opredelili v kongresnih sklepih.

Delegati republiškega odbora vzgoje in izobraževanja so nato oblikovali še predlog samoupravnega sporazuma o srednjeročnem načrtu razvoja otroškega varstva in socialnega skrbstva v SR Sloveniji. Ugotovili so, da temelje načrtov razvoja otroškega varstva in socialnega skrbstva sprejemajo delavci v združenem delu z neposrednim odločanjem. Za obvladovanje socialnih razlik in solidarnostnega prelivanja sredstev za skupne naloge sprejemajo v zvezi skupnosti sporazum za izvedbo skupnih nalog; ocenjujejo, da vsebina obeh sporazumov o prednostnih nalogah in solidarnosti pri izvajanju skupnih nalog po obsegu ustreza resoluciji o družbenoekonomskem razvoju SR Slovenije, po vsebini pa politični usmeritvi sklepom 8. kongresa ZSS. V tej oceni opozarjajo, da morajo biti ob razpravah o teh dokumentih sindikati in TOZD izredno aktivni. To nalogo opredeljuje tudi 7. sklep 8. kongresa ZSS, ki pravi, da si mora sindikat prizadevati za doseganje »temeljnih življenjskih možnosti v odvisnosti od dosežene stopnje ekonomske razvitosti in splošnih razmer okolja, v katerem delavec dela in živi.« Delovna skupina pou-

darja to usmeritev zato, ker so v posameznih občinah močne težnje po načrtovanju večjega obsega, kot to dopušča ekonomska usmeritev ali gospodarski položaj.

Globalne usmeritve sporazuma predvidevajo realno rast potrebnih sredstev za vzajemne in solidarnostne naloge v višini približno 4 %, kar je manj od predvidene stopnje rasti družbenega proizvoda. Tudi za investicijsko dejavnost so predvideni okvirni usklajeni z razvojnim programom v republiki; minimalni program predvideva solidarnostno financiranje razvoja manj razvitih območij po dogovorjenih merilih. Ob primerjavi sporazuma s sklepi 8. kongresa je ugotovljeno, da so predvidevanja razvoja otroškega varstva soddvisna z načrtovanim razvojem republike in da predlog samoupravnega sporazuma predvideva hitrejši razvoj vzgoje in varstva predšolskih otrok ter izenačevanje možnosti tega razvoja.

Poprečna stopnja rasti za denarne datave, tj. otroški dodatek in nadomestila, dosega približno 4 %, za neposredno otroško varstvo pa do 8 %, različno po občinah.

Izhajajoč iz 8. sklepa kongresa ZSS glede socialnih korektivov predvideva samoupravni sporazum rast, ki zagotavlja participacijo sedanjemu krogu porabnikov glede na določeni ceniz. V predlogu samoupravnega sporazuma pa ni zaslediti določb o smotni porabi sredstev. Delovna skupina predlaga, naj bi v vse sporazume uvrstili tudi določilo o smotni porabi sredstev, našli pa naj bi tudi konkretne ukrepe.

prosvetni delavec

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja SRS in izobraževalna skupnost SRS — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor. Direktorica in glavna urednica Neža Maurer, odgovorna urednica Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon 22-284, poštni predal 355-VII. Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina: 50 din za posameznike, za šole in druge ustanove 80 din. Št. tek. računa 50100-101-16915. Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643. Po mnenju republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je list »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

Sklepi in stališča

razširjene seje predsedstva CK ZK Slovenije za idejnopolitična vprašanja vzgoje, izobraževanja, kulture in znanosti o reformi vzgoje in izobraževanja

Komisija predsedstva CK ZK Slovenije za idejnopolitična vprašanja vzgoje, izobraževanja, kulture in znanosti je obravnavala povzetek javne razprave o predlogu preobrazbe srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje, ki ga je pripravil svet za vzgojo in izobraževanje pri republiški konferenci SZDL. Široka javna razprava, ki jo je organizirala socialistična zveza, je o predlogu preobrazbe srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje odprla številna vprašanja, ki so zahtevala tudi oceno letih. Tako je bilo v javni razpravi opozorjeno predvsem na: celosten način oblikovanja projekta preobrazbe vzgoje in izobraževanja, neenotnost predlogov zasnov usmerjenega izobraževanja v jugoslovanskem prostoru, pomanjkljivosti zaradi nedogovorjene klasifikacijske lestvice in nomenklature poklicev in pomanjkljivo izpeljavo izobraževanja ob delu. Opozorila je tudi na prešibke samoupravne povezave v združenem delu pri zagotavljanju vpliva vseh delavcev v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela in skupnostih, na politiko vzgoje in izobraževanja ter s tem tudi na celotno kadrovsko politiko združenega dela. Obenem je bilo opozorjeno, da je nujno ustvariti nekatere temeljne pogoje za reformo vzgoje in izobraževanja, predvsem kadrovske in materialne.

Zato je bila osrednja pozornost na seji komisije posvečena idejnopolitični oceni teh vprašanj ter presoji ali predlogu preobrazbe srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje zagotavlja uresničitev temeljnih smotrov reforme vzgoje in izobraževanja:

— dati boljše osnovo za finalno izobraževanje in tako omogočiti krajše, racionalnejše in učinkovitejše poklicno izobraževanje;

— zagotoviti večjo horizontalno in vertikalno izobraževalno mobilnost ali prehodnost;

— odpraviti dualizem in programsko izoliranost ob vstopu v usmerjeno izobraževanje ter privilegiranost in elitizem nekaterih vrst sedanjih srednjih šol;

— zgraditi usmerjeno izobraževanje kot celosten podsystem vzgojnoizobraževalnega sistema, ki bo zajemal sedanje srednje, višje in visoko izobraževanje ter izobraževanje ob delu;

— dvigniti vzgojnoizobraževalno raven mladine in odraslih, ki nadaljujejo izobraževanje po končani osnovni šoli, ker jo potrebujejo za opravljanje poklica in samoupravnih družbenih funkcij.

Komisija predsedstva CK ZK Slovenije za idejnopolitična vprašanja vzgoje, izobraževanja, kulture in znanosti je na temelju razprave sprejela te ugotovitve in stališča:

1. Javna razprava o gradivu preobrazbe srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje, ki ga je pripravila komisija izvršnega sveta skupščine SR Slovenije, v javno razpravo pa ga je dal izvršni odbor RK SZDL, je zajela dokaj širok krog delovnih ljudi v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela, v krajevnih skupnostih ter drugih oblikah združevanja, v strokovnih in družbenopolitičnih organizacijah. Združeno delo je pokazalo zanimanje za preobrazbo vzgoje in izobraževanja, kar se je še posebno izražalo v večji zavzetosti za reformo v tistih okoljih, kjer so

samoupravni odnosi bolj razviti in kjer so delavci spoznali, da so neposredno zainteresirani za oblikovanje izobraževalne politike in reforme sistema vzgoje in izobraževanja kot bistvenega elementa razširjene reprodukcije, ki pomembno vpliva tudi na dvig produktivnosti in kakovosti dela.

Javna razprava je predlog preobrazbe usmerjenega izobraževanja načelno podprla, obenem pa ga je dopolnila in nakazala nekatere slabosti ali nejasnosti, ki bi jim morala komisija izvršnega sveta skupščine SR Slovenije za pripravo predloga preobrazbe posvetiti pozornost in ga ustrezno dopolniti.

2. Vzgojnoizobraževalni sistem v SR Sloveniji je treba zasnovati tako, da bo prispeval k uresničevanju temeljnih smotrov razvoja kakovostnih dejavnosti našega gospodarstva, torej k razvoju bistvenih elementov rasti družbene produktivnosti, k revolucionarnemu tehnološke osnove dela in k osvoboditvi dela in človeka. Zato ga tudi ni mogoče prilagajati obstoječi strukturi delovnih mest v gospodarstvu in družbenih dejavnostih, temveč ga je treba hitro in učinkovito preusmeriti k uresničevanju teh smotrov.

Zato je javna razprava potrdila temeljno usmeritev predloga preobrazbe srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje, ki združuje dvig splošne izobrazbe vseh, ki se vključujejo v usmerjeno izobraževanje in vzgojo, izobraževanje ter usposabljanje za delo, posebno pa zagotavlja izobrazbo potrebno za uresničevanje samoupravnih funkcij in družbenoekonomskega položaja delavcev v združenem delu, politično vzgojo, proizvodnotehnični pouk in usmerjanje v poklice.

3. Komisija je ocenila, da je treba enotnost sistema usmerjenega izobraževanja v jugoslovanskem prostoru oziroma predvsem enotnost prve faze izobraževanja uvrstiti med pogoje posamezne republike, njenih potreb po čim hitrejšem usposabljanju za delo

ter s tem povezanim pomanjkanjem delavcev v neposredni proizvodnji. Enotnost je treba ocenjevati predvsem glede na to, kako se uresničuje v sistemu usmerjenega izobraževanja temeljno načelo kongresnih resolucij: dati vsem, ko po končani osnovni šoli nadaljujejo z izobraževanjem, višjo skupno raven vzgoje in izobrazbe na marksističnih temeljih pri poklicnem izobraževanju in vzgajanju za samoupravljaljske funkcije ter hkrati zagotavljati izobraževanje za delo, za poklic. Komisija meni, da ni mogoče najti uniformnih rešitev za posamezne izpeljave sistema usmerjenega izobraževanja v SFRJ, potrebno pa se je enotneje opredeliti glede izpeljave temeljnih kongresnih načel o naravi usmerjenega izobraževanja.

4. Treba je pripraviti celotno zasnovano sistema usmerjenega izobraževanja (projekcija), ki bi nakazala poti izobraževanja za delo in ob delu na vseh ravneh. Zato mora predlog reforme vzgoje in izobraževanja zajeti tudi visoko šolstvo in vse vrste izobraževanja ob delu v celosten predlog preobrazbe vzgojnoizobraževalnega sistema. Visoko šolstvo in izobraževanje ob delu morata postati sestavni del sistema usmerjenega izobraževanja.

Ob tem je treba prvo fazo usmerjenega izobraževanja, tako kot do sedaj zasnovati kot neločljivo sestavino usmerjenega izobraževanja, ki je programsko povezana z osnovno šolo in z vsemi ravnimi izobraževanja za delo ali za poklic.

Komisija je zavrnila težnje in razlago, da je prva faza usmerjenega izobraževanja nadaljevanje osnovne šole (desetletka) ali skupna obvezna srednja šola in vztraja pri usmerjanju reformnih prizadevanj glede na resolucije X. kongresa ZKJ in VII. kongresa ZKS.

5. V skladu s tem se osnovna šola sistemsko ne spreminja. Treba jo je le nenehno in hitreje prilagajati novim zahtevam, ki jih bomo najhitreje in učinkovito uresničevali s celodnevno osnovno šolo.

Prizadevati si je treba predvsem za to, da bo imela osnovna šola v zadnjih razredih bolj izražene komponente družbenoekonomske in politične vzgoje ter da bosta v njej našla ustrezno mesto tudi proizvodno tehnična vzgoja in poklicno usmerjanje. Osnovna šola mora postati temelj za nadaljnje izobraževanje.

Ob hitrejšem vključevanju otrok v malo šolo, s čimer skušamo zagotoviti vsej mladini enake startne možnosti, in ob nenehnem izboljševanju kakovosti male šole je treba tudi postopno ustvariti možnosti za zgodnejše vključevanje otrok v osnovnošolsko vzgojo in izobraževanje.

6. Sočasno s reformnimi prizadevanji na področju vzgoje in izobraževanja se morata tudi univerzi ustrezno vključiti, predvsem v snovanja učnih načrtov in predmetnikov prve faze usmerjenega izobraževanja in vseh nadaljnjih oblik in programov izobraževanja za poklic. Zato morajo nenehno skrbeti vsi delavci v visokem šolstvu, posebno komunisti. K učinkovitejši organizaciji izobraževanja za delo lahko še posebno veliko pripomorejo z ustreznimi in racionalnejšimi programi na vseh ravneh. Pospešiti je treba tudi procese povezovanja sedanjih srednjih, višjih in visokih šol istih ali sorodnih smeri pri približevanju programov in pri skupnem načrtovanju razvoja usmerjenega izobraževanja.

7. Pri dopolnjevanju predloga preobrazbe srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje je treba doseči, da se v novem sistemu vzgoje in izobraževanja zlijejo pozitivne izkušnje sedanjih poklicnih šol (prožna organizacija pouka, smiselno povezovanje izobraževanja in proizvodnega dela, vzgoja delovnih navad in pravilno vrednotenje dela) s pozitivnimi izkušnjami sedanjih gimnazij (širša splošna izobrazba in razvitost intelektualnih ter estetskih sposobnosti).

Ob tem ni treba vztrajati pri klasičnih oblikah šol, temveč je treba izobraževanje jasno zasnovati na temelju programov, ki usposablajo in izobražujejo za poklice, te programe pa povezati in nadgrajevati za bolj zahtevne poklice ali na višje ravni izobraževanja.

8. Reforme vzgoje in izobraževanja na vseh ravneh izobraževanja in usposabljanja za delo ali za poklic si ni mogoče zamisliti brez ustvarjanja ustreznih možnosti. Prizadevati si moramo izoblikovati take samoupravne odnose, ki bodo zagotavljali uresničitev zastavljenih reform v povezavi z združenim delom prek posebnih izobraževalnih skupnosti in neposrednih oblik svobodne menjave dela, razvitih samoupravnih odnosov v vzgojnoizobraževalnih organizacijah, v tesnem sodelovanju s temeljnimi in drugimi organizacijami združenega dela.

Posebej bo treba zagotoviti kadrovske in nekatere materialne pogoje za reformo, za uresničitev strateških smotrov preobrazbe vzgoje in izobraževanja. Zato je nujno nadaljevati z učinkovito reformo pedagoškega šolstva in akcijo izobraževanja kadrov za pedagoški poklic ter spodbuditi uspešne delavce in strokovnjake iz prakse k izvajanju proizvodnotehničnega pouka, tako v delovnih organizacijah kot v centrih usmerjenega izobraževanja. Težišče prizadevanj za ustrezno in učinkovito organizacijo proi-

zvodno-tehničnega pouka je treba prenesti v delovne organizacije in tako čimhitreje povezati izobraževanje in delo v konkretnih okoljih, kjer bodo učenci lahko bolj neposredno spoznali tudi samoupravne funkcije in uresničevali svoj družbenoekonomski položaj.

V skladu z družbenim načrtom razvoja SR Slovenije si je treba prizadevati, da bo imelo usmerjeno izobraževanje oziroma reforma vzgoje in izobraževanja v resnici prednost in tako tudi zagotoviti rast deleža narodnega dohodka za to dejavnost v srednjeročnem obdobju 1976—1980.

Običajno zaostajanje v rasti materialnih pogojev za kakovostno vzgojnoizobraževalno delo, posebno pa zaostajanje v nagrajevanju pedagoškega dela resno ovira uresničevanje nekaterih smotrov. Še vedno ni mogoče uresničiti zamisli, da bi strokovnjaki iz prakse prehajali na univerzo, saj je potekal doslej ta proces zaradi boljšega nagrajevanja na drugih področjih združenega dela v nasprotni smeri: pedagoški delavci so zapuščali srednje in visokošolske organizacije združenega dela. Komisija opozarja odgovorne družbene dejavnosti, naj nemudoma proučijo in ustrezno rešijo nastali položaj v nagrajevanju pedagoških delavcev.

9. Javna razprava je tudi jasno pokazala, da bo treba akcijo samoupravnih in družbenopolitičnih dejavnosti usmeriti predvsem v ustreznejšo organiziranost delavcev v združenem delu, da bodo lahko postali nosilci, usklajevalci in pobudniki izobraževalne politike, torej tvorniki oblikovalci politike načrtovanja kadrov, s tem pa tudi izobraževalnih interesov konkretnih temeljnih in drugih organizacij združenega dela in vse družbene skupnosti.

Pri tem morajo prevzeti pomembno vlogo predvsem sindikati, gospodarska zbornica, zbori združenega dela skupščin družbenopolitičnih skupnosti, skupnosti zaposlovanja ter ustanovljene in nastajajoče posebne izobraževalne skupnosti, v katerih se morajo komunisti zavzeti za uresničitev teh nalog ter ustvarjalno sodelovati pri konkretnih rešitvah, predlogih in pobudah. Hkrati bi morali tudi v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela zagotoviti, da se okrepijo kadrovsko-izobraževalne službe, ki morajo prevzeti poglavito vlogo pri seznanjanju in spoznavanju delavcev s procesi na tem področju.

10. Da bo akcija pripravljanja pogojev za reformo in pozneje uvajanje usmerjenega izobraževanja čim bolj nemoteno potekala, se morajo temelje in druge organizacije ter samoupravne skupnosti, družbenopolitične skupnosti in organizacije

kar najbolj učinkovito organizirati za uresničitev zastavljenih smotrov. V regijah naj bi organizirali posebne komisije, ki bi usklajevale programe razvoja mreže usmerjenega izobraževanja, tako da bo ta razporejena čim bolj smotno in bo zagotavljala uresničitev interesov združenega dela v regiji. Obenem morajo te komisije zagotoviti, da se bodo pri temeljnih in drugih organizacijah, še posebno pa v vseh šolah ustrezno organizirali za uresničevanje nalog in povežati vse nosilce izobraževalnega interesa in izvajalce. V ta namen se morajo ustrezno in čim hitreje organizirati posebne izobraževalne skupnosti, ki bodo morale prevzeti odločujočo vlogo pri sprejemanju programov razvoja in izobraževalnih programov in pri uresničevanju svobodne menjave dela, tako da bo izobraževanje v resnici neodvisno od združenega dela. Tudi raziskovalno delo na pedagoškem področju je treba približati uporabnikom usmerjenega izobraževanja in mora prispevati k praktičnim rešitvam, k oblikovanju centrov usmerjenega izobraževanja in razvojnih programov.

11. Vsi samoupravni in drugi dejavniki morajo v naslednjem obdobju izdelati mehanizme za učinkovito in usklajeno usmerjanje mladine v poklice, predvsem v tiste, ki so nam nujno potrebni v gospodarski dejavnosti. Tako je treba tudi samoupravno in demokratično preusmeriti sedanjí vpis na srednje, višje in visoke šole. Pri tem si morajo prizadevati za tak sistem usmerjanja, ki bi upošteval interese in potrebe združenega dela ter nadarjenost in nagnjenje mladine.

12. Strokovne ustanove in drugi dejavniki za vzgojo in izobraževanje v SR Sloveniji naj proučijo možnosti za postopno uvajanje izobraževanja za delo in ob delu, komisija izvršnega sveta skupščine SR Slovenije pa mora izdelati predlog nadaljnjih ukrepov za uresničitev reforme.

13. Komisija predsedstva CK ZK Slovenije za idejnopolitična vprašanja vzgoje, izobraževanja, kulture in znanosti je sprejela tudi sklep, da se v najkrajšem času na republiškem aktivu zveze komunistov za področje vzgoje in izobraževanja sprejme konkreten dogovor o nekaj specializiranih razpravah: o strukturi posebnih izobraževalnih skupnosti, o programski strukturi celodnevne šole, o centrih usmerjenega izobraževanja ter o klasifikacijski lestvici in nomenklaturi poklicev. Zavzeti se je treba za nomenklaturu širših profilov poklicev ter tako zagotoviti dovolj dinamično in odprto pot tudi izobraževanju za konkretne poklice, za neposredno usposabljanje za delovno mesto.

OBRAZLOŽITEV IN UTEMELJITEV SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMA O TEMELJIH PLANA IZOBRAŽEVALNE SKUPNOSTI SLOVENIJE, OBJAVLJENEGA NA 4. STRANI

Predlog samoupravnega sporazuma o temeljih plana izobraževalne skupnosti Slovenije za obdobje 1976—1980 je sprejela 5. julija 1976 skupščina izobraževalne skupnosti Slovenije (X).

I.

Samoupravni sporazumi o temeljih plana občinskih izobraževalnih skupnosti opredeljujejo razvojne usmeritve osnovnega šolstva v posamezni občini. Celoten razvoj osnovnega šolstva na osnovi sprejetih minimalnih standardov, porazdeljen na solidarnostni, vzajemni in dodatni program, je opredeljen v samoupravnem sporazumu o temeljih plana izobraževalne skupnosti Slovenije.

Solidarnostni program je bil sprejet v dogovoru z občinami in vključuje le obvezni program po predmetniku za osnovne šole in je izračunan na osnovi minimalnih standardov, ki jih je sprejela skupščina izobraževalne skupnosti Slovenije. Ocenjena sredstva za izvedbo tega programa znašajo 10.765 milijonov din.

Vzajemnostni program je namenjen razreševanju najnujnejših

x) Ker je skupščina izobraževalne skupnosti Slovenije v soglasju z zvezo skupnosti za otroško varstvo na svoji 11. seji prenesla obveznosti, ki izvirajo iz dejavnosti otroškega varstva, na te skupnosti, so bila v skladu s temi stališči korigirana določila predloga sporazuma. Skupščina je na tej seji sprejela tudi kvantifikacije za solidarnostni in vzajemnostni program na osnovi minimalnih standardov za osnovno šolstvo, ki jih predlog sedaj vsebuje.

problemov mreže osnovnega šolstva predvsem na manj razvitih območjih. Po predlogu občin naj bi v ta namen združili v tem obdobju 195 milijonov din.

Dogovorjeni program (glasbeno šolstvo, delavske univerze, anuitete itd.) je po vsebini odvisen od usmeritve in potreb vsake posamezne občine in se na tej ravni tudi načrtuje.

II.

1. Usmerjeno izobraževanje je zaradi naraščajočih demografskih pritiskov, družbenopolitičnih ciljev in kadrovskih potreb občutljivo področje načrtovanja vzgoje in izobraževanja in ima zato v tem obdobju tudi materialno prednost. Za to obdobje načrtujemo tudi reformo usmerjenega izobraževanja, ki naj zagotovi ustrezen dotok strokovno izobraženega in usposobljenega kadra. Izobraževanje na sedanji srednji stopnji zajema 75 % generacije mladih, na koncu tega obdobja pa bomo v usmerjeno izobraževanje na srednji stopnji zajeli približno 90 % generacije mladih. Visoko šolstvo zajema sedaj 12 %, do konca tega obdobja pa bo zajelo okoli 13 % generacije. Razvoj srednjega in visokega šolstva v preteklih letih, predvsem pa ekstenziven razvoj izobraževanja za neproizvodne poklice, zahtevata, da izvedemo v tem obdobju temeljito preusmeritev v izobraževanje za »proizvodne« poklice in za znane deficitarne usmeritve na proizvodno-tehničnem področju, na področju vzgoje in izobraževanja, zdravstva in za razvojno raziskovalno dejavnost.

2. Preobrazba srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje je najpomembnejša prioriteta tega obdobja. Preobrazba pomeni predvsem kakovostno rast vzgojnoizobraževalnega procesa, novo strukturo učnih programov, večji obseg in večje število udeležencev v izobraževanju. Tako pomembnih premikov pa ni mogoče izvesti ob sedanjih prostorskih, kadrovskih, vsebinskih in materialnih pogojih, ampak je treba za to zagotoviti dodatna sredstva. Predlog predvideva za te namene 0,33 % družbenega proizvoda. Za preobrazbo srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje je velika ovira sedanji sistem periodičnega izobraževanja v poklicnih šolah, ki ga je treba odpraviti in

zaradi tega zagotoviti dodatne prostore, učni kader in sredstva. Zato in zaradi vedno večjega dotoka mladine po končani osnovni šoli v usmerjeno izobraževanje načrtujemo izgradnjo 12.000 novih učnih mest, ki so ne samo pogoj za odpravo periodičnega pouka, ampak pomenijo hkrati tudi preoblikovanje sedanje mreže usmerjenega izobraževanja na srednji stopnji.

3. Kot nosilec investicij v visokem šolstvu predlaga izobraževalna skupnost izpolnitev že sprejetih obvez za izgradnjo objektov, ki so tudi v skladu z razvojnimi cilji v tem obdobju (pedagoška akademija Ljubljana in dograditev biotehniške fakultete v Ljubljani), drugi predlogi novogradenj pa so predlogi izobraževalnih organizacij in skupnosti, občinskih skupščin ter temeljnih organizacij združenega dela in jih izobraževalna skupnost podpira zaradi njihove utemeljenosti.

4. Usmerjanje razvoja izobraževanja ob delu mora v tem obdobju postati stalna naloga združenega dela, o kateri se le-tod dogovarja v posebnih izobraževalnih skupnostih. Sredstva za to dejavnost se zagotavljajo predvsem z neposredno menjavo dela in jih temeljne organizacije lahko pokrivajo tako iz skladov skupne porabe kot iz materialnih stroškov.

III.

Medtem ko so prej našteje dejavnosti obveza vseh skupnosti na področju usmerjenega izobraževanja, so tu navedene dejavnosti, ki so skupne naloge vseh izobraževalnih skupnosti ali pa izvirne naloge izobraževalne skupnosti Slovenije.

1. Dejavnosti organizacij za usposabljanje otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju zagotavljamo enak obseg kot v preteklem obdobju ter sredstva za delo nove (tretje) organizacije za najtežje prizadete otroke. Sredstva za investicije zagotavljajo sofinanciranje izgradnje novih prostorov Centru za slepe in slabovidne v Škofji Loki, za novo organizacijo za najtežje prizadeto mladino in za adaptacije prostorov vseh drugih organizacij, ki so v starih in neustreznih zgradbah.

(Nadalj. na 5. str.)

Predlog

Na osnovi dosežene razvojne stopnje vzgoje in izobraževanja v Sloveniji in sklepov X. kongresa ZKJ in VII. kongresa ZKS o nadaljnjem razvoju usmerjenega izobraževanja in osnovnega šolstva sklepajo delovni ljudje in občani v krajih, ki s sredstvi v lastni občani opravljajo gospodarske in negospodarske dejavnosti:

samoupravni sporazum

O temeljih plana izobraževalne skupnosti Slovenije za obdobje 1976—1980

1. člen

Izhajajoč iz interesov in potreb delovnih ljudi in občanov določajo udeleženci s tem samoupravnim sporazumom razvojne usmeritve vzgoje in izobraževanja ter urejajo medsebojne pravice, obveznosti in odgovornosti za uresničevanje dogovorjenih usmeritev in ciljev.

Temelji plana, določeni s tem samoupravnim sporazumom, so podlaga za srednjeročni plan izobraževalne skupnosti Slovenije.

2. člen

Udeleženci bodo izenačevali možnosti za izobraževanje vseh mladih in skrbeli, da bo izobraževanje ob delu postalo enakovreden del izobraževalnega sistema. Solidarno bodo zagotovili izenačene minimalne pogoje za osnovno izobraževanje ter ustvarjali prostorske, kadrovske in vsebinske pogoje za intenzivno uvajanje celodnevne osnovne šole v naslednjih planskih obdobjih. Ustvarili bodo potrebne materialne in druge pogoje ter izvedli prenosno srednjega in visokega šolstva v celostno zasnovano usmerjeno izobraževanje v skladu z dolgoročnimi potrebami in interesi združenega dela v Sloveniji.

Ob teh prizadevanjih bodo vzgojnoizobraževalne organizacije združenega dela povečale učinkovitost svojega dela in glede na razpoložljive zmogljivosti dosegle optimalne vzgojnoizobraževalne rezultate.

Pri uspešnem uresničevanju teh nalog bodo udeleženci zlasti skrbeli za poglobljanje socialistične samoupravne usmerjenosti vzgojnoizobraževalne dejavnosti, za usklajevanje razvoja vseh vrst izobraževanja s potrebami združenega dela, za pridobivanje in usposabljanje zadostnega števila pedagoških delavcev ter za sodobno zasnovanost učnega procesa in modernizacijo učne tehnologije.

OBČINSKE IZOBRAŽEVALNE SKUPNOSTI

3. člen

1. Delovni ljudje in občani v občinskih izobraževalnih skupnostih bodo zagotovili postopno izenačevanje pogojev in možnosti za šolanje vseh otrok v SR Sloveniji, tako da bodo združevali sredstva za solidarnostni program občinskih izobraževalnih skupnosti, ki je opredeljen s sprejetimi minimalnimi standardi za to področje.

Solidarno bodo združevali sredstva za:

- izvedbo programa male šole v obsegu 120 ur za vse otroke pred vstopom v šolo;
- dejavnost osnovnih in posebnih osnovnih šol v skladu z zakonom o osnovni šoli, učnimi načrti in predmetniki, ki obsega pouk po predmetniku, dopolnilni in dodatni pouk, interesne dejavnosti in prevoze, varstvo oziroma vzdrževalno oddaljenih učencev;
- podaljšano bivanje in celodnevno osnovno šolo, tako da bo do leta 1980 v obe obliki zajeto skupaj do 25 % otrok, od tega do 10 % v celodnevno osnovno šolo;
- štipendiranje za pedagoške poklice v skladu s kadrovskimi potrebami;
- osnovnošolsko izobraževanje odraslih;
- dejavnost samoupravnih organov in strokovnih služb izobraževalne skupnosti;
- obvezno rezervo občinskih izobraževalnih skupnosti.

Za to dejavnost bodo delovni ljudje in občani združili 10.765 milijonov din.

2. Za vzajemnostno združevanje sredstev za kreditiranje investicij v osnovnošolski prostor bodo delovni ljudje in občani združili 196 milijonov din.

3. O združevanju sredstev za dejavnost dogovorjenega programa, ki so zunaj solidarnostnega in vzajemnostnega programa, se delovni ljudje in občani neposredno dogovarjajo v svojih občinah.

4. Občinske izobraževalne skupnosti se bodo v izobraževalni skupnosti Slovenije dogovarjale o pospeševanju razvoja manj razvitih območij v Sloveniji. Solidarno bodo zagotavljale osnovno izobraževanje in sodelovale s posojili za investicije v osnovnošolski prostor po kriterijih, sprejetih v izobraževalni skupnosti Slovenije. Med drugim bodo pri tem uporabile celotna sredstva anuitet od posojil iz prejšnjih let, danih za izgradnjo osnovnošolskega prostora.

SKUPNOSTI ZA USMERJENO IZOBRAŽEVANJE

4. člen

Usmerjeno izobraževanje

1. Za izobraževanje mladine v 116 poklicnih šolah, 77 tehniških in drugih štiriletnih strokovnih šolah, 44 gimnazijah, pedagoških gimnazijah ter vzgojiteljskih in umetniških šolah, v 54 dijaških domovih, v 9 višjih in 4 visokih šolah, 3 umetniških akademijah in 10 fakultetah ter v študentskih domovih in za povečano število oddelkov v srednjih šolah — po 100 v letih 1976 in 1977 ter po 50 v naslednjih treh letih — bodo udeleženci sporazuma v tem obdobju združili 7476 milijonov din.

2. Za povečan obseg izobraževanja v srednjem in visokem šolstvu, ki obsega:

- adaptacije in opremo laboratorijev in učilnic na srednjih šolah za pouk obrambe in zaštite;
- pospešeno razvijanje nekaterih proizvodnotehničnih in pedagoških smeri visokošolskega študija, izobraževanje za pouk samoupravljanja s temelji marksizma, za pouk obrambe in zaštite, za razvoj marksističnih centrov in izboljšanje številčnega razmerja med učitelji in študenti ter za vzporedne namestitve po zakonskih določilih, bodo udeleženci sporazuma v tem obdobju združili 406 milijonov din.

Za vse dejavnosti, navedene v tem členu, bodo v tem obdobju udeleženci sporazuma združili 7.882 milijonov din.

5. člen

Preobrazba srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje

Udeleženci sporazuma bodo za preobrazbo srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje združili 1.624,3 milijona din, s čimer bodo omogočili:

- strokovno pripravo vsebine in organizacije usmerjenega izobraževanja na srednji stopnji;
- pripravo novih učbenikov in drugih učnih sredstev;
- dodatno usposobitev in izpopolnjevanje pedagoških delavcev za potrebe usmerjenega izobraževanja;
- izgraditev 12.000 novih učnih mest v centrih za usmerjeno izobraževanje, ki naj bi zagotovila učni prostor za večji dotok mladine po končani osnovni šoli v usmerjeno izobraževanje in za odpravo periodičnega pouka na poklicnih šolah. Od tega bodo v letu 1977 zgradili okoli 1000, leta 1978 3000 ter v letih 1979 in 1980 po 4000 mest v skupni vrednosti 1.126,8 milijona din v skladu z odločitvami združenega dela o mreži usmerjenega izobraževanja, usklajenimi v izobraževalni skupnosti Slovenije;

— adaptiranje že obstoječih šolskih kapacitet in opremo glede na potrebe reformiranega pouka;

— pripravo 260 specialnih učilnic za pouk fizike, kemije, biologije in jezikov glede na nove potrebe vzgojnoizobraževalnih programov prve faze usmerjenega izobraževanja;

— uvedbo novih učnih programov v vse prve letnike usmerjenega izobraževanja v šolskem letu 1978—79.

6. člen

Druge investicije v usmerjeno izobraževanje

1. Od začetih investicijskih objektov v prejšnjem planskem obdobju bodo v letih 1976 in 1977 dograjeni: ekonomska fakulteta v Ljubljani, pedagoška akademija v Mariboru, šolski center Tolmin tehniški šolski center Celje, center poklicnih šol v Murski Soboti, telovadnica v Železarskem izobraževalnem centru Jesenice in šolski lesni center v Novi Gorici. Za te investicije bodo udeleženci sporazuma združili 153,1 milijona din.

2. Za nujno povečanje zmogljivosti in izboljšanje pogojev dela v visokem šolstvu bomo:

- v letih 1977 in 1978 zgradili pedagoško akademijo v Ljubljani, v vrednosti 87,3 milijona din;
- v letih 1979 in 1980 dogradili biotehniško fakulteto v Ljubljani v vrednosti 65,7 milijona din;
- v letu 1979 in 1980 zgradili učne delavnice visoke tehniške šole v Mariboru v vrednosti 66,7 milijona din
- v letu 1979 in 1980 zagotovili za sofinanciranje gradnje centralne tehniške knjižnice dve tretjini potrebnih sredstev v višini 71,1 milijona din, s tem, da bo tretjino sredstev v višini 37,5 milijona din zagotovila raziskovalna skupnost Slovenije.

— v letu 1980 zgradili prostore visoke šole za organizacijo dela v Kranju v vrednosti 70,2 milijona din;

— v letu 1980 zgradili telesnokulturni center univerze in univerzitetno knjižnico v Mariboru v vrednosti 120,2 milijona din;

— v letu 1980 zgradili nove prostore za kemijsko tehnologijo fakultete za naravoslovje in tehnologijo v vrednosti 60,1 milijona din. Za te investicije bodo udeleženci sporazuma zagotovili 545,3 milijona din.

Za vse investicije, navedene v tem členu, bodo udeleženci sporazuma zagotovili 698,4 milijona din.

3. Dograditev medicinske fakultete v Ljubljani bo financirala skupnost za zdravstveno varstvo.

4. Delovni ljudje, združeni v stanovanjskih skupnostih, bodo iz namenskega izločenih sredstev za stanovanjsko izgradnjo po stopnji 0,345 % od bruto osebnih dohodkov zagotovili izgradnjo 7500 ležišč v 23 domovih za učence in študente v vrednosti 825 milijonov din po sprejetem programu skupaj z nosilci investicij za posamezne domove.

7. člen

Izobraževanje ob delu

Posebne izobraževalne skupnosti bodo pospeševale in usmerjale razvoj izobraževanja ob delu in iz dela ter razvoj tistih izobraževalnih organizacij združenega dela, ki takšno dejavnost opravljajo, da bi izboljšale izobrazbeno raven in strokovno usposobljenost delavcev v združenem delu. Sredstva za potrebe izobraževanja ob delu in iz dela bodo delavci zagotavljali iz materialnih stroškov in skladov skupne porabe temeljnih organizacij združenega dela.

SKUPNE NALOGE NA PODROČJU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA, KI JIH UDELEŽENCI URESNIČUJEJO V IZOBRAŽEVALNI SKUPNOSTI SLOVENIJE

8. člen

Organizacije za usposabljanje otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju

1. Za 19 organizacij za usposabljanje otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, katerih ustanovitelj je republika, in za začetek dela nove organizacije za najtežje prizadete otroke v letu 1978 bodo udeleženci sporazuma v tem obdobju združili 332,5 milijona din.

2. Za sofinanciranje izgradnje prve faze centra za rehabilitacijo slepih in slabovidnih mladostnikov v Škofji Loki bodo udeleženci sporazuma v tem obdobju združili 23.324 tisoč din, za adaptacije in dograditve drugih organizacij za usposabljanje pa 79,8 milijonov din.

9. člen

Kadrovske potrebe usmerjenega izobraževanja

Za kadrovske potrebe usmerjenega izobraževanja, predvsem pa za odpravo strokovno neustrezno zasedenih delovnih mest v srednjih šolah in za uspešno uvajanje programov usmerjenega izobraževanja bomo stipendirali okrog 2800 učencev in študentov. Pospešili bomo študij ob delu in permanentno izobraževanje učiteljev. Za te potrebe bodo udeleženci sporazuma v tem obdobju združili 215,7 milijona din.

10. člen

Regresiranje prevozov in zdravstveno varstvo

Izobraževalna skupnost Slovenije bo zagotavljala delno regresiranje stroškov dnevnih prevozov učencev in študentov in del stroškov šolskih ekskurzij, ki so v skladu z učnimi načrti, ter sredstva za zdravstveno varstvo študentov in za neugodno zavarovanje učencev pri praktičnem pouku. Za te namene bodo udeleženci sporazuma v tem obdobju združili 246,6 milijona din.

11. člen

Šolstvo narodnosti

Izobraževalna skupnost Slovenije bo pokrivala dodatne stroške dvojezičnega šolstva in šolstva narodnosti v skladu z zakonom. Za te namene bodo udeleženci sporazuma v tem obdobju združili 119,1 milijona din.

12. člen

Modernizacija pouka ter razvojne dejavnosti na področju vzgoje in izobraževanja

Za proučevalno in raziskovalno delo na področju vzgoje in izobraževanja, za razvoj novih izobraževalnih vsebin in učnih sredstev, sofinanciranje učbenikov z nizko nakladno in za pospeševanje modernizacije opreme vzgojnoizobraževalnih organizacij združenega dela bodo udeleženci sporazuma v tem obdobju združili 48 milijonov din.

Zaradi povečanih potreb po računalniških kadrih v združenem delu

in na področju vzgoje in izobraževanja bomo povečali računalniške kapacitete za njihovo izobraževanje, tako da bomo opremili dva centralna računalniška sistema v vrednosti 126 milijonov din, ki ju bodo za pouk računalništva uporabljale tudi srednje šole. V ta namen bodo udeleženci sporazuma združili 63 milijonov din, enak znesek pa bo prispevala raziskovalna skupnost Slovenije.

Za realizacijo projekta o uvajanju šolske televizije bodo udeleženci sporazuma v tem obdobju zagotovili 25 milijonov din.

13. člen

Druge naloge in dejavnosti

Za mednarodno dejavnost vzgojnoizobraževalnih organizacij in interesnih skupnosti, za dopolnilno izobraževanje otrok delavcev na začasnem delu v tujini, za dejavnost slovenskega šolskega muzeja, za Žagarjeve nagrade, priznanja najboljšim učencem srednjih šol, za sofinanciranje mladinskih delovnih akcij, regresiranje mladinskega tiska, za sofinanciranje strokovnih društev, za razvojno dejavnost zveze delavskih univerz ter za druge naloge in dejavnosti z vzgojnoizobraževalnega področja bodo udeleženci sporazuma v tem obdobju združili 80,8 milijona din.

14. člen

Samoupravni organi in strokovne službe izobraževalne skupnosti

Za dejavnosti samoupravnih organov in strokovnih služb skupnosti za usmerjeno izobraževanje in izobraževalne skupnosti Slovenije bodo udeleženci sporazuma v tem obdobju združili 41,5 milijona din.

ČASOVNA USMERITEV DEJAVNOSTI IN SREDSTEV

15. člen

Za uskladitev uresničevanja ciljev na področju vzgoje in izobraževanja s predvidenimi gibanji družbenoekonomskega razvoja v srednjeročnem obdobju bodo udeleženci usmerjali razvoj načrtovanih dejavnosti tako, da bodo združili 1976. leta 1.505 milijonov din, leta 1977 1.911 milijonov din, leta 1978 2.287 milijonov din, 1979. leta 2.674 milijonov din in 1980. leta 3.102 milijona din ali skupaj 11.479 milijonov din, kar pomeni 2,36 % družbenega proizvoda, načrtovane v tem obdobju v SR Sloveniji.

KONČNE DOLOČBE

Obveznosti in odgovornost izobraževalnih skupnosti

16. člen

Za izvedbo planskih nalog iz tega sporazuma skrbijo vsaka na svojem delovnem področju posebne in občinske izobraževalne skupnosti ter izobraževalna skupnost Slovenije.

Organi izobraževalnih skupnosti so najmanj enkrat letno dolžni poročati organizacijam in skupnostim udeležencev o izvajanju tega sporazuma, zlasti pa o doseganju planskih ciljev.

17. člen

Če se izkaže, da zaradi utemeljenih vzrokov ne bo mogoče doseči planskih ciljev, določenih s tem sporazumom, ali pa da je planske cilje treba prilagoditi spremenjenim objektivnim okoliščinam, bodo organi izobraževalnih skupnosti začeli postopek za spremembo sporazuma. Pooblaščen organ občinske ali posebne izobraževalne skupnosti bo začel postopek za spremembo tega sporazuma, če bodo to zahtevali organi upravljanja organizacij in skupnosti, v katerih je združena več kot polovica delovnih ljudi in občanov, ki so člani te skupnosti.

Pooblaščen organ izobraževalne skupnosti Slovenije bo začel postopek za spremembo tega sporazuma, če bo to zahtevala več kot polovica skupščin občinskih ali posebnih izobraževalnih skupnosti.

Obveznosti in odgovornost izvajalcev

18. člen

Vzgojnoizobraževalne organizacije združenega dela, ki so izvajalk planskih nalog, določenih s tem sporazumom, bodo samoupravni sporazume o temeljih plana in srednjeročne plane uskladile s tem sporazumom.

S samoupravnimi akti izobraževalnih skupnosti in s pogodbami, ki jih izobraževalne skupnosti sklepajo z vzgojnoizobraževalnimi organizacijami združenega dela ter z drugimi organizacijami in skupnostmi, se mora zagotoviti doseganje planskih ciljev glede obsega in kako vosti vzgojnoizobraževalnega dela s kar najbolj smotno izrabo kadrovskih in materialnih zmogljivosti združenega dela na področju vzgoje in izobraževanja ter s kar najbolj racionalno uporabo sredstev namenjenih za dejavnosti na tem področju.

Obveznosti in odgovornost uporabnikov

19. člen

Organizacije združenega dela, samoupravne delovne skupnosti in krajevne skupnosti bodo v skladu z družbenimi dogovori o temeljih kadrovske politike načrtovale kadrovske potrebe za svoj razvoj ter sprejele dolgoročne in srednjeročne kadrovske programe, ki bodo podlaga za razvoj usmerjenega izobraževanja.

Organizacije združenega dela, samoupravne delovne skupnosti in krajevne skupnosti se bodo neposredno povezovale z vzgojnoizobraževalnimi organizacijami, da bi omogočale kar najtesnejšo povezavo vzgojnoizobraževalnega procesa z združenim delom.

Za izvedbo dogovorjenih nalog bodo organizacije združenega dela pomagale vzgojnoizobraževalnim organizacijam združenega dela organizirati in izvajati proizvodnotehnični pouk in vzgojo. V ta namen bodo zagotavljale sodelovanje strokovnjakov iz prakse ter pomagale zagotavljati prostore in opremo za delavnice in laboratorije.

Postopek sprejemanja samoupravnega sporazuma

20. člen

Delovni ljudje in občani, udeleženci tega sporazuma, obravnavajo predlog sporazuma na način, ki ga v skladu z zakonom določajo njihovi samoupravni splošni akti. Pripombe, predloge in stališča občinskih in posebnih izobraževalnih skupnosti k predlogu tega sporazuma uskladijo v skupščini izobraževalne skupnosti Slovenije.

Ta sporazum se lahko spremeni samo po postopku, po katerem je sklenjen. Osnutek sprememb in dopolnitev predloži udeležencem v obravnavo organ, ki začne postopek.

PREDSEDNIK SKUPŠČINE
IZOBRAŽEVALNE SKUPNOSTI SLOVENIJE
FRANC BRANISelj

Jezikovne in druge nestrpnosti

Ali obstajajo manj vredni jeziki?

Ker življenje vseh ljudstev ni enako, tudi vsi jeziki nimajo enakega števila besed, besednih zvez, stavčnih oblikovanj in vsega, kar je v idiomatiki, ljudskem slovu in umetniških besedilih. To pa ne pomeni, da je zaradi tega kak jezik manjvreden. Morda ima na področjih, ki jih skupnost bolj pozna in doživlja, več in lepše možnosti izražanja.

Ravno jeziku koroških Slovencev skušajo avstrijski šovinisti odrekat razvitost (lepote pa tako in tako ne čutijo in ne priznajo). Neodgovorno je, če to počenjajo v »znanosti«, žalostno in zaskrbljujoče pa, če ljudje nimajo niti naravnega čuta za to, da obstaja pri drugih ljudeh tudi kaj podobnega, kar zase tako sveto čuvajo in zagrizeno branijo.

Nobeno narečje, tudi nobeno nemško, nima vseh izrazov, ki jih pozna knjižni jezik; manjkajo zlasti mnogi izrazi iz različnih znanosti in tehnike, normirane knjižne jezikovne oblike (čeprav imajo narečja svoje črte), pa tudi metaforika umetne književnosti ali abstraktni izrazi umetnostne kritike, pravniško in politično izrazje v vsem obsegu itd. Odnos do teh področij gotovo po svoje izražajo tudi narečja. Vse pa posamezni narodi še posebej oblikujejo v knjižnem jeziku, zbornem in pogovornem, z raznimi vejami v strokah, hkrati z izreko. Norme se pač spreminjajo z razvojem jezika in jezikoslovne znanosti.

Za koroške Slovence velja prav tako enoten slovenski knjižni jezik, v posameznih pokrajinah pa govore seveda narečja. Tudi avstrijski Nemci govore svoja narečja, ki so mnogokrat zelo oddaljena od nemškega knjižnega jezika. Zaradi tega pa nihče ne zanika, da govore nemško.

To hočejo pristransko, zlobno in seveda popolnoma neznanstveno »dokazovati« pri Slovencih, češ da na Koroškem sploh ne govore slovensko, ampak vindišarsko. To naj bi bil poseben jezik, ki se je pod močnim nemškim vplivom že davno oddaljil od matičnega jezikovnega telesa, se razvil v jezik, ki nima nič več skupnega s slovenskim knjižnim jezikom (češ da le-tega koroška manjšina sploh ne razume), zato sodi poleg nemških narečij kot posebno narečje v nemško celoto avstrijske dežele Koroške.

Ne izobraženi in od propagande zaslepljeni ljudje lahko nasedajo takim trditvam in iz njih celo kujejo sovraštvo.

Ko Avstrijci svojih podeželskih otrok ne bi šolali, bi le-ti slabo razumeli knjižno nemščino. Slovence pa prikrašujejo za pouk v materinščini. Kljub temu je znano, da večina koroških Slovencev dobro bere slovenske knjige in posluša radijske oddaje v slovenščini. Ustna raba je seveda še bolj odvisna od šolanja.

SPOSOJENKE NISO MERILO ZA NEPRISTNOST CELOTE

Gotovo je v slovenskih koroških narečjih veliko starejših in

mlajših nemških sposojenk. Toda če bi sodili po tem, bi morali izbrisati iz posameznih jezikov mnoga narečja na Poljskem, Češkem, v Franciji, na Danskem, pri nas, a tudi v Nemčiji in Avstriji ter drugod.

Starejše sposojenke so seveda že last in pravica posameznih jezikov, mlajših (predvsem t.i. popačenek) se knjižni jezik ogiba, narečja pa so, kakršna so. Nekoč so bile vse sposojenke popačenke. Da je pri Slovencih več nemških sposojenk zlasti v sevnih narečjih, je samo znak hudega gospodarskega, političnega in kulturnega pritiska vse do najnovejših časov.

Naš knjižni jezik sodi danes med razvite individualne jezike. Razvoja in dela z jezikom seveda ni nikoli konec. Kako danes vsi narodi iščejo izraze za nove pojave in predmete, je znano. Sestavljajo ali izpeljujejo besede iz že obstoječih domačih, sprejemajo in prilagajajo tuje (iz mrtvih ali živih jezikov). Enako se dogaja v narečjih.

Tudi če je v naših severnih narečjih več germanizmov iz preteklosti, v občutku za jezik pri preprostih ljudeh ni nikakršnega nemškega duha; nasprotno — narečje čutijo kot domače, svoje, slovensko. Germanizme spoznajo in ovrednotijo jezikovno osveščeni, izobraženi ljudje, razčlenijo jih lingvisti. Preprost človek se je nekoč in na Koroškem marsikje še zdaj jezika (narečja) naučil naravno in ne ve, kaj je germanizem, čuti se Slovenca (kot njegov sosed Nemca, kljub svojim narečjem in sposojenkam).

Seveda dandanes otroke v šolah osveščamo in jih učimo knjižnega jezika. Narečja naj od slednjega le razločujejo, ne da bi jih zaničevali.

Če reče npr. Prlek »na britofu so rože«, je druga beseda pač tako sestavni del njegovega narečja, da se zdaleč ne pomisli in ne čuti, da gre za sposojen nemški izraz Friedhof (srednje visokonemško vrthof v pomenu »ograjen prostor«, šele kasneje naslonitev na besedo frieden), zlasti, ker ima beseda še slovensko (v tem primeru narečno) sklonsko obliko. Ravno tako se ne zaveda Korošec, ko reče npr. »baba s'je zamerkava, kaj je

našribava« (dvakrat grliti glas k in dvakrat dvoustnični u), da je uporabil nemški sposojenki merken in schreiben (sravn.: schriben, stvn.: scriban — iz lat. scribere). Toda ves izbor besed, glasovne posebnosti, obrazila in stava pričajo, da sta stavka slovenska, daleč od vsakega nemškega narečja. Jezikovni pojavi se pri sosednih narodih različno prepletajo.

V narečju nemško govorečih ljudi na Koroškem lahko slišimo npr. tudi takale stavka: ... »di vabn hot gzoht, dos hot zi potitsn gjaoznt« (če bi to transkribirali v knjižni pravopis: Die Waben hat gesagt, dass hat sie Potitzen gejausnet). Lahko ugotovimo, da gre za sprejem in prilagoditev slovenske in občeslovske besede baba pa za slov, besedo potica, star. povitica, znana je še v nekaterih drugih slovanskih jezikih (znake za jor, jer ter trdi i v tem časniku pač težko zapišemo) in končno za prilagojeno besedo južinati (slovensko izpeljanko iz besede jug, s prvotnim pomenom kosilo). Tudi besedna stava kaže slovenski vpliv.

Če se oziramo zgolj na posamezne besede ali na posamezne zveze, kaj hitro ugotovimo tako ali drugačno »nepristnost« v vsakem jeziku. Na severnem Koroškem rečejo npr. za južni veter Jaug, Jauk (iz slov. jug, po nemškem glasovnem razvoju u-au); kaši (tudi blatu) rečejo Gasch, Kasch ali Gatsch; uporabljajo tudi besedo zermatschkern; celo knjižna nemščina pozna besede, kot so Jauche — v pomenu »motna, smrdljiva tekočina, gnojica« (iz zahnoslov. juha) ali Karstdoline, tudi samo Doline (za kraško vrtačo). Besedo Kren (slov. hren, češ. chren) uporabljajo le v južnem delu nemškega jezikovnega prostora (dalje na severu rečejo Meerrettich). Lahko bi našli še mnogo primerov.

Duha jezika in hotenja individualnega jezikovnega izražanja ne čutimo v posameznih besedah in zvezah, ampak v celotnem

pojavi jezika: širok besedni zaklad z vsemi oblikami in sistemom pregibanja, povezave, zvok, občutljive in pester izrazne reakcije na svet, variacije ob podobnih situacijah, iznajdljivost pri novem pojavu ali predmetu, umetniško oblikovanje, izročilo in zgodovinski razvoj.

NASILJE IN OMEJENOST POVZROČATA ZLO

Jeziki tudi propadajo, umirajo. Vzroki so različni: fizično izumrtje, naravna asimilacija, nasilje. Vitalnost ljudstva se zrcali tudi v jeziku. S tem seveda ni rečeno, da so izumrli vedno le šibki, manjvredni jeziki. Tudi v kulturi poznamo bolezni, ki povzročajo umiranje.

Nasilje pa je še posebna nevarnost. Lahko je fizično ali pa duhovno. Slednje je včasih še večje zlo, ker ga je lažje prikriti in ga svet ne obsodi vedno in povsod. Tako nasilje počenjajo zdaj na Koroškem. Cenimo vrednote in tudi vemo, da bi bilo nesmiselno in škodljivo odsvetovati koroškimi Slovencem, da se uče in ob posebnih priložnostih govore nemško. Tudi pri nas ne bomo ukinjali pouka nemščine, kjer smo se zaradi kulturnih in gospodarskih potreb zanj odločili.

Toda koroški Slovenci imajo po vseh naravnih in pravnih zakonih pravico gojiti in uporabljati svojo materinščino. Če naležimo na gluho in iskanju mirnega, enakopravnega, razumevalnega dvogovora, pač moramo biti ostri in pogumni terjavci.

Kako bi se lahko koroški Nemci sami obogatili ob večjem zanimanju za slovenski jezik in kulturo? Kako bi s tem moralno vzgojili in splošno kultivirali svoje otroke? Ali skrežneži ne vedo, da z zasmehovanjem in sovraštvom zasajajo kali prihodnjih nestrpnosti, ki bodo nekoč povzročili še hujše spopade in s tem pahnili v pogubo sebe in druge?

MIRKO KRIŽMAN

Rotarjeva interpretativna obravnava mladinske povednosti

Janez Rotar se je lotil obravnave povednosti in vrste pravljice, balade, basni, povesti) brez težnje po teoretičnem in zgodovinsko razvojnem razlaganju, zato pa mu je poglavitni namen, da v interpretativnem, razlagalnem modelu ob konkretni besedni umetnini prikaže svojevrstnost le-te, oziroma soodvisnost med osebami, dogajanjem in idejo. Z drugimi besedami; avtorjeva usmerjenost je izrazito praktične narave, v interpretativni vsebini manj ena kot učitelju kot tudi učencu. Predvsem prvemu, ki je posrednik med literarnim delom in umevanjem le-tega na poti do učenca.

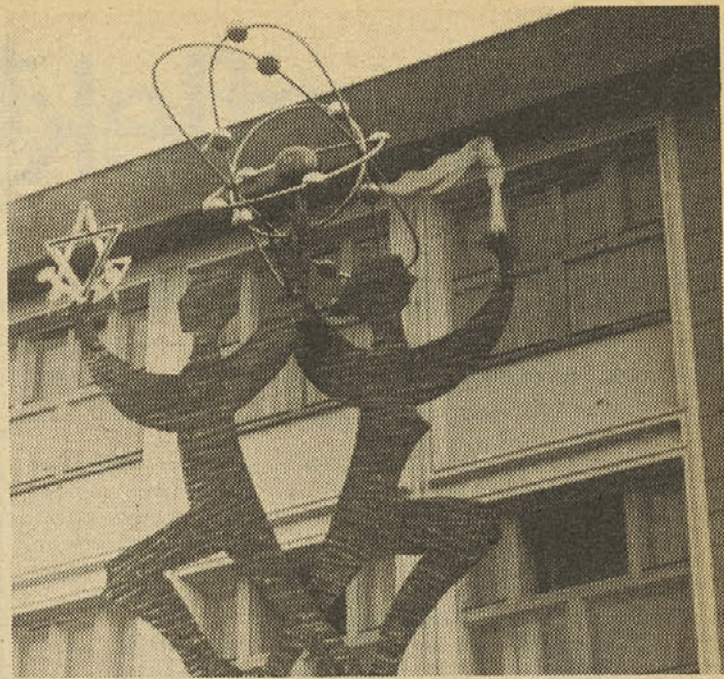
Avtor se je omejil na primere pravljice, balade, basni (mladinske) povesti, torej gre, z izjemo povesti, za ilustrativne primere primarne epske vrste, ki so poglavitno vidne pogajke tudi v umetniški povednosti. Rotarjev namen, ni podati celotno podobo primarnih epskih vrst, ampak si je prizadeval interpretativno zaokrožiti odbrane primere. Znotraj tako zamišljenega podajanja avtor od primera do primera razčlenjuje umetniško delo, odkriva estetske, socialne in psihološke komponente, opozarja pa tudi na vzporedne pojave k posamezni primarni vrsti v sekundarni izpeljavi. Prav ti paralelizmi v različni strukturiranosti odkrivajo doslej kar pre malo spoznavne različice. J. Rotarju se je ta posrežilo prepričljivo podati in je tu in tam zavzel kritičen ali pa polemičen odnos do drugih avtorjev (npr. J. Mahnič, F. Zadravec). Primerjalna metoda — kjer je menil, da je potreba — ga je vodila do poudarkov, kaj je pri posamični umetnini skupno, kaj različno,

opozoril pa je na vidne premene, ko gre lahko za isto ali zelo sorodno vsebino, pa je v besednem sporočilu vendarle lahko različno učinkujoče, npr. ob istovsebinski baladi ter pravljici.

Rotarjevo podajanje je namenjeno dojemljanju praktične interpretativnosti (za učitelja), kot končni cilj pa ima pred seboj otroka in možnost, da mu popolna estetska razlaga, ob močnem upoštevanju družbenosocialnih in psiholoških prvin, vsestransko obogati doživljajske zmoglosti, kritični odnos in mišljenje do danega pojava in ne nazadnje socialno in etično spoznanje. Pri tem je upošteval časovno — družbeno premiko, kako današnji otrok sprejema pravljčni svet, opošteva dojemljivost, ugotavlja je sociološko ozadje primereov in vlog stereotipov. Avtor je tudi ugotovil, da je pri nas celoten odnos do pravljic zrasel iz romantične šole (bratov Grimm) in da smo šele po zadnji vojni srečali predromantično pravljico Perraultovega tipa. Ponazoril je seminarski primer skupne obdelave, kar je lahko marsikomu v pomoč. Izbor literarnih del ni vzel le iz slovenske književnosti, ampak tudi od drugod, vse od ljudske pesmi pa do sodobne basni Slavka Pregla. Ilustracije različnih avtorjev k različnim besedilom so primarno dopolnilo — ob vsaki pa bi bilo treba navesti avtorja. Tovrstna, za šolsko rabo pisana knjiga, je na slovenskem kar redek pojav.

I. G.

1) Janez Rotar Povednost in vrsta pravljice, balada, basni povesti. MK 1976

Z združenimi močmi bomo osvojili svetove — bi lahko dali naslov velikemu simbolu pred industrijsko kemijsko gimnazijo v Piatra Neamtu v Romuniji. (Foto: N. Maurer)

OBRAZLOŽITEV IN UTEMELJITEV SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMA O TEMELJIH PLANA IZOBRAŽEVALNE SKUPNOSTI SLOVENIJE, OBJAVLJENEGA NA 4. STRANI

(Nadalj. s 3. str.)

2. Kvalitetno rast vzgoje in izobraževanja pospešuje tudi vlaganje sredstev v projekt šolske televizije in novo računalniško opremo obeh univerz (tudi za srednje šole) za interaktivno delo in za izobraževanje računalniških kadrov. Financiranje vseh projektov moramo šteti tudi kot vlaganje v reformo usmerjenega izobraževanja in modernizacijo pedagoškega dela v osnovni šoli.

3. Od 9. do 14. člena so navedene še druge dejavnosti, ki se financirajo iz sredstev izobraževalne skupnosti Slovenije. Tu je treba zlasti opozoriti, da se v naše breme prenaša vse več mednarodnih dejavnosti, ki so jih prej financirali zvezni organi. Močno se tudi povečujejo sredstva za financiranje izobraževanja otrok naših zdomcev. Sredstva za druge dejavnosti, kot so stipendije, regresiranje dnevni prevozov in učnih ekskurzij, šolstvo narodnosti in regresiranje društev, ostajajo na isti ravni kot v preteklem obdobju. Hitrejšo rast sredstev pa smo predvideli za regresiranje mladinskega tiska, za razvoj načrtovalnih dejavnosti in za pospeševanje modernizacije opreme v srednjem in visokem šolstvu.

IV.

Končne določbe samoupravnega sporazuma konkretizirajo pravice, dolžnosti in obveznosti udeležencev, predvsem pa dolžnost izvajalcev programa, da pospešujejo in boljše izvajajo vzgojnoizobraževalno delo, in dolžnost uporabnikov, da pripravijo kadrovske načrte, na osnovi katerih bo mogoče uravnavati usmerjeno izobraževanje.

Izobraževalna skupnost utemeljuje predlog za povečanje deleža sredstev za vzgojo in izobraževanje predvsem zaradi obsega in pomembnosti novih nalog, ki so po njenem mnenju objektivni odraz družbenega razvoja in dogovorjenih ter tudi usklajenih interesov in potreb delovnih ljudi in občanov. Nakopičene materialne težave iz preteklih let, predvsem pa neresena vprašanja enostavne in razširjene reprodukcije ter obvezne razširjene dejavnosti v okviru enakih sredstev onemogočajo nadaljnjo kvaliteto preobrazbo vzgoje in izobraževanja.

S sprejetimi dokumenti sta področju vzgoje in izobraževanja naloženi dve pomembni nalogi: uvažanje celodnevne osnovne šole in reforma usmerjenega izobraževanja. Teh dveh nalog ni mogoče opraviti s formalnimi spremembami znotraj vzgoje in izobraževanja in v okviru enakih prostorskih, kadrovskih, materialnih in vsebinskih možnosti, ampak je bistveno izboljšanje teh možnosti — večje število in boljša kvalifikacijska struktura pedagoškega kadra, večja vlaganja v razvojno-načrtovalne in vsebinske naloge, več razpoložljivih prostorskih kapacitet, boljša opravljenost z učnimi sredstvi, več specialnih učilnic, več laboratorijskega in praktičnega pouka, itd. — pogoj za dejansko preobrazbo vzgoje in izobraževanja v skladu z načeli naše samoupravne socialistične družbe in za bistveno večjo učinkovitost in kvaliteto vzgoje in izobraževanja. Skrb za racionalizacijo dela, za skrbno in odgovorno ravnanje z razpoložljivimi sredstvi ter za večjo učinkovitost vzgoje in izobraževanja je bila poglavitno vodilo tudi v preteklem obdobju, ko je področje vzgoje in izobraževanja kljub relativnemu zaostajanju svoje materialne baze (padec deleža sredstev v družbenem proizvodu) doseglo naslednje pomembne rezultate:

— v vzgojnovarstveni dejavnosti se je povečalo število otrok od prejšnjih 25 na 40 tisoč;

— število otrok v mali šoli se je povečalo od 20 na 30 tisoč, s tem da so v letu 1975 vsi otroci imeli najmanj 120 ur pouka v mali šoli, 10 tisoč pa je zajetih v celoletno malo šolo;

— število otrok v osnovni šoli se ni bistveno spremenilo, bistveno pa se je izboljšal učni uspeh in zmanjšal osip; osip v osnovni šoli je še leta 1970 znašal več kot 40 %, na začetku tega planskega obdobja pa ne dosega niti polovice te vrednosti;

— v podaljšano bivanje je bilo na začetku prejšnjega obdobja vključenih okrog 10 tisoč osnovnošolcev, na začetku tega obdobja pa jih je v podaljšanem bivanju okrog 19 tisoč in v celodnevni osnovni šoli okrog dva tisoč;

— število srednješolcev je poraslo od 61 tisoč učencev v š. l. 1969—70 na okrog 76 tisoč v šolskem letu 1974—75, število diplomantov srednjih šol se je povečalo od 16 na 19 tisoč letno, izboljšal pa se je tudi učni uspeh v teh šolah za okoli 10 %;

— število rednih študentov se je povečalo od 14 na 19 tisoč, število študentov ob delu pa od 6 na 9 tisoč. V letu 1970 je diplomiralo na 1. in 2. stopnji študija 2600 študentov, leta 1975 pa 4100, od tega 700 študentov v študiju ob delu.

Tako pomembne rezultate je področje vzgoje in izobraževanja lahko doseglo ob tem, da je izkoristilo svoje notranje rezerve, v zadnjih letih pa je moralo načeti tudi osnovno materialno substanco, saj v letu 1975 pokriva komaj 50 % z zakonom predpisane amortizacije, osebni dohodki na pogojno ne kvalificiranega pa v osnovnem in srednjem šolstvu zaostajajo za 12 % za poprečjem v gospodarstvu, v visokem šolstvu pa za 5 %.

Navedeni nereseni problemi iz preteklih let, ki so posledica upadanja sredstev za vzgojo in izobraževanje v družbenem proizvodu od 4,12 % na 4 %, opravičujejo predlog izobraževalnih skupnosti, da se v tem obdobju nameni vzgoji in izobraževanju večji delež v družbenem proizvodu.

Drugi simpozij andragogov Jugoslavije

Zveza andragoških društev Jugoslavije — združenje delavcev, ki se poklicno ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem odraslih, bo priredila 11., 12. in 13. novembra v Splitu svoj drugi simpozij. Predvidevajo, da bo na njem sodelovalo nekaj sto znanih andragogov iz vseh republik in pokrajin.

Ko je dr. Mladen Zvonarevič, predsednik Zveze andragoških društev Jugoslavije, govoril o tem novinarjem časnikov, radia in televizije, je dejal, da bo drugi simpozij obravnaval zelo aktualno temo: VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE ZAPOSLENIH KOT FUNKCIJA SAMOUPRAVNO ZDRUŽENEGA DELA. Uvodni referat o tem bo imel dr. Nikola Pastuović iz Zagreba, pričakujejo pa tudi več koreferatov in poročil.

Simpozij naj bi povzel dosežke in pomanjkljivosti na področju vzgoje in izobraževanja zaposlenih, posebno o tem, koliko in kaj

je narejeno glede izobraževanja ob delu.

Dr. Nikola Pastuović je na tiskovni konferenci poudaril med drugim tudi tole: »Za to da bo združeno delo v resnici obvladalo vzgojnoizobraževalno funkcijo kot eno izmed temeljnih komponent našega družbenoekonomskega razvoja, je nujno zagotoviti pogoje, da bo lahko odločilno vplivalo po eni strani na politiko vzgoje in izobraževanja, po drugi pa čim bolj učinkovito uresničevalo to politiko.«

Novinarjem sta govorila tudi profesor Aleksander Kovacic, direktor andragoškega centra in mag. Maja Špan. Poudarila sta, da bo posvetovanje jugoslovanovskih andragogov v Splitu pomemben prispevek k reformi vzgoje in izobraževanja. Ob drugem simpoziju bo 10. novembra tudi redna skupščina Zveze andragoških društev Jugoslavije.

DJORDJE DJURIĆ

pod reflektorjem

Posluh za želje mladih

Obiskali smo Dom tehniških šol v Ljubljani

Za vsakim otrokom stoji mati, tudi za genialnim. Največkrat skromna in neznana. Tudi za vsako idejo stoji nekdo — največkrat skromen, navaden človek. Premalo znan javnosti. Za takega človeka, ki zna živeti življenje, ni starosti. Je samo želja po delu, ljubezen do vsega, kar diha življenje; ambicija, da dobro naredi še bolje. Tak človek je vzgojitelj Lojze Pajk iz Doma tehniških šol v Ljubljani. Kadar rečemo »dijaški dom«, si že po nepisanem pravilu predstavljamo nekaj razpadajočega, oguljenega. Nekaj, kar nas spominja na star, pošvedran čevljev. Zunanji obraz tega doma res ni idealen, zato pa sta živo, prijetno nasprotje njegova lepo urejena notranjost in delovni utrip kolektiva.

V Domu tehniških šol živijo in delajo 604 gojenci — to je pretežno delavska in kmečka mladina iz občin, ki so več kot 50 kilometrov oddaljene od Ljubljane. Prevladujejo učenci iz Ilirske Bistrice, Idrije in Tolmina, manj jih je iz Štajerske in iz drugih republik. Dom združuje učence vseh tehniških šol, razen gradbene. Vodi jih enoten, prizadeven kolektiv 21 pedagoških delavcev, ki uspešno razvija izredno pestro izobraževalno, družbenopolitično, obrambno, kulturno, tehnično in športno dejavnost.

Ker je ta dom izpadel iz načrta za dograditev, čeprav so imeli že projekt, lokacijo in nekaj denarja, so notranjost doma preuredili in obnovili sami. Učenci so v zadnjih letih dobili lepo urejene spalnice, prijetne bivalne prostore in domiselno izrabljene kletne prostore za delo raznih kroškov. Imajo tudi avtomatično strelišče za zračne puške (municijsko in pomoč prispeva strelska zveza Slovenije) in z orodjem dobro opremljen kabinet za trim. Postavijo se lahko s čudovito klubsko sobo — večnamenskim prostorom (50 kvadratnih metrov), ki rabi hkrati za »malo galerijo«. V teh dneh hitijo preurejati dvorano za prireditve, ki bo lahko na svojih 175 kv. metrih sprejela kar 300 obiskovalcev. Športniki se lahko pomerijo na osvetljenem igrišču. Težave? Primeren prostor za jedilnico. Kuhinja je namreč kar 50m oddaljena — v drugi stavbi. Od

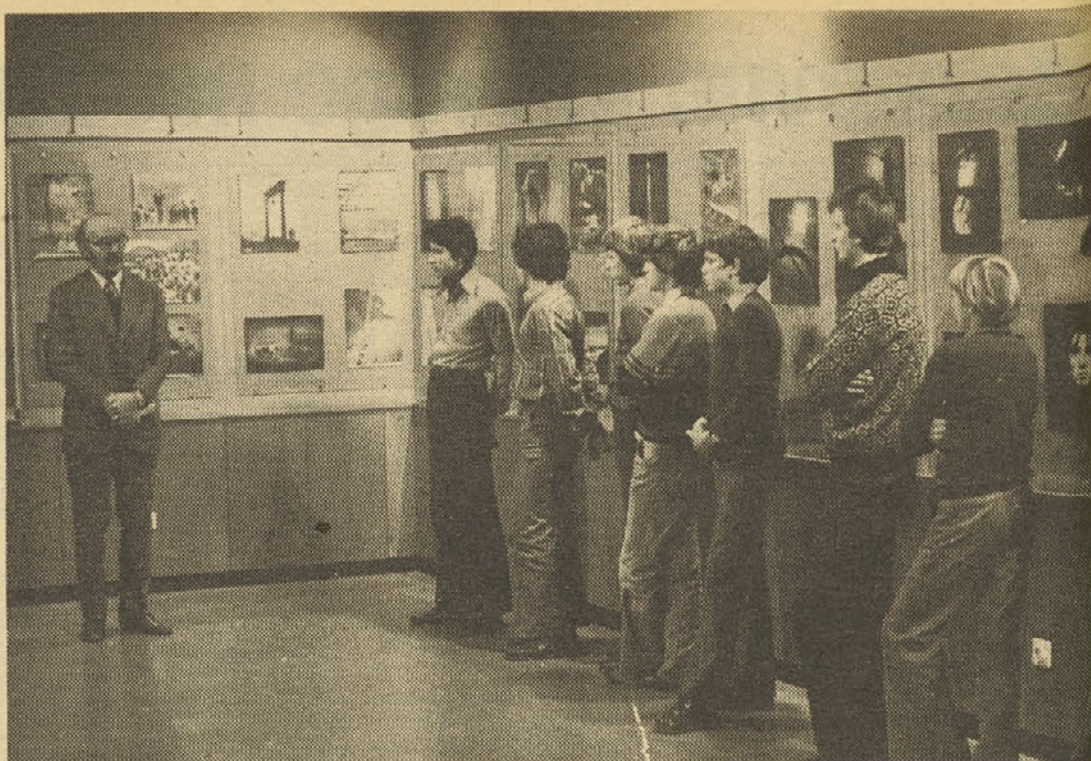
tam nosijo učenci hrano v kletne prostore.

PESTRA DEJAVNOST

Vzgojitelj Lojze Pajk nam je povedal, da je vsa skrb pedagoškega kolektiva usmerjena v tolikšno in tako raznovrstno domsko dejavnost predvsem z željo, da bi učencem dopolnili splošno izobrazbo, ki jim jo tehniške šole ne morejo dati zaradi poudarjene tehnične usmeritve. Prosti čas učencev je dobro

organiziran in za vse želje je poskrbljeno: v domu pripravijo do 15 izobraževalnih večerov na leto, z sodelovanjem z Glasbeno mladino Slovenije pa imajo kakih sedem glasbenih večerov. Pisani plakati vedno znova vabijo na eno izmed prireditev. Za učence so poskrbeli filmski abonma po izboru Pionirskega doma z razlago filmov. Enkrat tedensko si lahko ogledajo filmske predstave, kjer večkrat sodeluje domski filmski krožek. Izredno razvita je razstavna dejavnost v »mali galeriji«. Ob vsem tem prav živahno delajo razni krožki: kulturni, novinarski krožek (ki že 16 let izdaja glasilo »Naša skupnost« — z literarno prilogo štirikrat letno in mesečnim »Obvestilom«), foto klub in kino sekcija, radijski, filmski, likovni in modelarski krožek. Imajo tudi domsko športno društvo, strelsko družino, šahovski klub in planinski krožek. V domski pohodni enoti je 120 mladincev, ki so bili letos najboljši v občini Ljubljana-Center.

Ne smemo pozabiti še informativne oddaje dvakrat dnevno in dobre knjižnice s 4200 knjigami. Približno 60% domskih učencev sodeluje pri prostovoljnih dejavnostih, zunanjih pa je

Ob odprtju razstave Vlastje Simončiča v mali galeriji Doma tehniških šol v Ljubljani.

20%. V domu so poskrbeli tudi za družabno življenje: med tednom imajo plesne vaje, ob nedeljah pa plesne prireditve. Povedati je treba, da so si učenci doma priborili lani kar osem priznanj za prostovoljne dejavnosti v občinskem in republiškem merilu. Priznanje za tako uspešno dejavnost gre pedagoškemu kolektivu — tako starejšim vzgojiteljem kot novincem.

MALA GALERIJA

Pravzaprav je bil naš obisk v domu namenjen prav mali galeriji, ki pa je bila tokrat, žal, prazna. Zadnjo razstavo so pravkar pospravljali. Nič zato, saj smo kljub temu veliko zvedeli o njej. Vzgojitelji so nam povedali, da je »oče« male galerije, kot jo imenujejo, vzgojitelj Lojze Pajk. Ideja se je rodila ob zadnji obnovitvi notranjih prostorov doma, ali bolje, ob preureditvi klubске sobe, ki je bila sicer namenjena za gledanje televizije. Da bi izrabili prostor, so namestili številne panoje še po drugih stenah. Panoje so želeli narediti zanimivejše — rodil se je razstavni prostor. Po prvi skromni razstavi posterjev, ki ni zadovoljila njihove kulturne ambicije, so tovrstno dejavnost obogatili. Do konca lanskega leta se je v domu zvrstilo 23 deset-

nevni razstav: štiri razstave so prispevali učenci sami. Sledila je povezava z Narodno galerijo, ki jim je odstopila dve kolekciji »Kulturni spomeniki na Slovenskem« v fotografskih povečavah in »Hinko Smrekar« — v misli in skici. Sledile so razstave mojstrov fotografije in klubov ter razstava NOB, ki jo je priskrbel Muzej NOB. Letos so že trdnejši. Imeli bodo šest likovnih razstav s pomočjo Moderne in Narodne galerije, ki jim je odstopila kolekcijo originalov bratov Šubic, grafike B. Jakca itn. Ves čas se prepletajo razstave s politično vsebino: Palestinska revolucija, OZN, NOB in fotografske razstave učencev. Ogledali so si razstavo »Po poteh Ivana Cankarja«, dve razstavi izdaj Cankarjeve založbe in Mladinske knjige za popularizacijo knjige med bralci in razstavo o življenju v JLA.

Vso pohvalo zaslužita Moderna in Narodna galerija za vzorno sodelovanje z domom in za izreden posluh pri izposojanju izvirnih del znanih mojstrov — za malenkostno odškodnino.

Da ne pozabimo: ob razstavah imajo slovesnost s spremno besedo avtorjev, ali pa pripravijo razlago v domski izvedbi. Razstave popestrijo s filmi in dopolnijo s katalogom. Redno vodstvo po razstavah prevzamejo ponavadi umetniki sami. Vsak vzgojitelj vodi svojo skupino in pripravi po ogledu skupen pogovor.

Množičnosti obiska sicer še

niso raziskali, trdijo pa, da se učenci precej zanimajo za tovrstno dejavnost. Ob končni preureditvi dvorane (nekdanje kapele), ki jo bodo odprli letošnjega 29. novembra, bodo tovrstno dejavnost še razširili. V kratkem si bodo učenci lahko ogledali monodramo, prisluhnili dvema koncertoma in dveh kulturnim prireditvam v domski izvedbi.

VREDNO POSNEMANJA

Treba je poudariti, da je poskus pedagoškega kolektiva — približati kulturo mlademu človeku — prav svojevrsten in hvalevreden. Jasno je, da se bo prizadevanje vzgojiteljev bogato obrestovalo: zapustilo bo plemenit odvis v duševnosti mladega človeka in razvilo potrebo po kulturnem življenju.

Prav gotovo je Dom tehniških šol v Ljubljani eden izmed redkih domov v Sloveniji s tako razgibano dejavnostjo, edinstven pa po obsegu razstavne dejavnosti.

Pripoved se ponavlja... Vsak razred, vsaka šola, vsak dom ima svoje drame. Vsak razred svoje heroje, odmor svoje podvige, vsak prost trenutek nova doživetja. Vsak vzgojitelj pa svoj življenjski dnevnik — vanj pišejo mladi...

TEA DOMINKO

Domsko izvedba Cankarjevih Hlapcev

Po tridesetih letih sem se srečala z nekdanjo učenko Zvonko. Od prvega povpraševanja, kje in kako živi, sva prešli k spominom iz šolske dobe. Tri leta je bila moja učenka. Pa sem jo pobarala: »Kateraga doživljaja se najbolj spominjaš?« Prav nič ni premišljevala, kar takoj je odgovorila: »Ko je prišel italijanski inšpektor! Nepozabno je. Večkrat sem morala dogodek pripovedovati svojim otrokom. Pa tudi, kadar se srečamo s sošolci, ga vedno znova obnavljamo.« Nekoliko se je zamislila: »Kako smo peli tedaj tisto lepo pesem Ujetega ptiča tožba! Nikoli prej ne kasneje je nismo tako zapeli.«

Tudi jaz se bom tega vedno spominjala, sem zatrdila. Zvonka, zdaj že mati treh odraslih otrok, mi je tako živo in občuteno obnavljala tisto dopoldne, kot bi bilo včeraj...

Nekega aprilskega dne, leta 1943, za nami je bila v skrbi prečuta noč. V prvem odmoru smo se učitelji zbrali na šolskem hodniku in se pogovarjali o dobro izpeljani partizanski akciji od včeraj na danes. Nena doma smo umolkli. Prišel je elegantno oblečen neznanec, pristopil in se predstavil: »Inspettore scolastico.« Spreletel nas je srh. Ravnatelj gimnazije je bil v internaciji. Njegov namestnik je odpeljal inšpektorja v pisarno. Spogledali smo se in se sporazumeli: »Nobene italijanske besede! Smo slovenski učitelji na slovenski šoli.« Kolegica, begunka iz Trsta, je brž dodala: »Renegat je. Ta bo še hujši, nevarnejši.«

Spomnila sem se pripovedovanj našega interniranega ravnatelja, ki je bil tudi begunec iz Trsta, kaj vse je doživljalo slovensko učiteljsko pod fašističnim terorjem na Primorskem. Vedno nas je spodbujal k delu proti okupatorju, sočasno pa opominjal: »Bodite previdni, ne izpostavljajte se, ne delajte se herojev! A bodite pogumni in vztrajni.« Svaril nas je pred hinavščino, prekanostjo in zahrbtnostjo fašistov.

Kot blisk me je prešinilo, da imam na tabli napisana verza iz Hajdukovih oporok, ki smo jo obravnavali prejšnjo uro. Odločno smo ponavljali: »Prost mora biti, prost moj rod, na svoji zemlji svoj gospod!« Odhitela sem v razred in zbrisala tablo. »Ne izpostavljaj se po nepotrebnosti! Renegat je,« mi je brnelo v spominu.

Da bi se umirila in zbrala, sem razdelila lepopisne zvezke. Napisati smo hoteli izrek: Lep obraz brez lepe duše — prazen klas. Po kratki obravnavi in opozorilu na pravilno pisavo črk je že potrkalo na vrata. Inšpektor je vstopil. Precej mirno sem mu na italijanski pozdrav odgovorila slovensko. S katedra se je ostro ozrl po učencih; mislim, da jih je mrzlo spreletelo. Italijansko me je vprašal, kaj delamo, jaz pa njega po naše, če želi morda kak drug predmet. »Kar nadaljujte!« je velel. Napisali smo še nekaj rekov in namenoma sem se zadržala z obširnejšo obravnavo. Medtem je pozorno pregledoval uradne knjige. Zvonec za odmor smo preslišali.

Stopil je k učencem, se sprehodil med vrstami, večkrat odprl usta, da bi spregovoril, a se je vsakič premislil. Skrbelo me je, s čim bo začel, kje bo »zgrabil«. V moje veliko presenečenje je vprašal: »Znajo kaj peti?«

Kar razveselila sem se, saj je bil to razred dobrih pevcev. Radi smo prepevali, veliko narodnih in umetnih pesmi smo znali. In kako uglašeni so bili! Breda, Marjanca in Bogdana — tri altiste so s svojimi mehki glasovi kar božale srce. Učenci so bili srečni, kadar smo peli za konec ure in z novim veseljem so začeli naslednjo...

Torej — pesmi si želi? Je ljubitelj otroškega petja — ali ima kak poseben namen? Italijanska državna himna? Morda Giovinezza? Ne, teh se kljub ukazom nismo učili. Vprašal je, če znajo pesem »Sveta noč«. Pri-trdila sem. »Naj zapoje!«

Učenci so peli prisiljeno: okna so bila odprta in zunaj je žarela pomlad. Mimoidoči so si mislili: učiteljica ni na tekočem s časom. Ko so

pogled skozi šolsko okno

Ujetega ptiča tožba

odpeli, je želel še kaj slišati. Pogledala sem učence in jih spodbujala, naj se sami odločijo. Kot bi bili dogovorjeni, so zaklicali v en glas: »Ujetega ptiča tožba!« Inšpektor je stopil k oknu in se zazrl ven. Učenci pa so začeli: »Oj, zemlja širna, zemlja lepa, ti vsa si bila moja last...« Iz dvainštridesetih grl je donelo najprej otočno, obtožujoče, potem udarno, z gnevom, uporom. Že večkrat prej so peli to pesem — ampak tako občuteno kot tisti dan še nikoli. Bolečina, ki so jo tako odkrito izražali, me je presunila.

Dvanajst kitic se je zvrstilo. Inšpektor pa je ves čas stal ob oknu in gledal ven. Ko smo končali, se je korakoma pomikal proti vratom, z obrazom obrnjenim k steni. Odšel je molče, brez pozdrava. Otroci, ki so s pogledi vendarle ujeli del njegovega obraza, so presunjeno govorili: »Objokan je bil. Zakaj? Ali je razumel pesem? Saj je Italijan!« Vprašujoče so me gledali.

»Za Italijana se ima, je za renegat, odpadnik. Morda se je spomnil svoje babice, zavedne slovenske žene, ki je njemu prepevala isto pesem, kot jo je zdaj slišal iz vaših ust. Ne more pa biti slab človek, če ga je tako ganilo.«

Kaj je rodilo njegove solze? Sram? Kesanje? Ali samo spomin na otroška leta? Pesem bi lahko prekinil, a jo je poslušal do konca. Pre-

mišljala sem in se prav tako čudila kot učenci. Posledic zame pa ni bilo — čeprav smo jih s kolegi predvidevali.

MARIJA TAUČAR

Razmišljanja ob končanem delu

Zlat prstan, šopek, nekaj besed priznanja, zahvale delovnih tovarišev ob slovesu in vsega je konec. Hvala vam, tovariši, za pozornost! Toda kaj je z menoj? Vezi, ki so me vezale na moje delo, so mnogo močnejše kot sem si to lahko predstavljala. Problemi so še tako sveži in vroči. Pred menoj se vrstijo Matjaži, Mance, Jane, Andreji, Barbke in vsi, ki sem jih učila. Vsako leto jih je bilo več kot tristo, ker sem poučevala predmet, ki je bil na urniku le dvakrat na teden. Gotovo sem komu naredila tudi kakšno krivico, saj ni bilo v 70 urah na leto, kolikor sem jih imela v vsakem razredu, vedno upoštevati posebnosti vseh posameznikov.

Veliko tega se je nabralo v meni. Trudim se, da bi vse nekeko uredila in postavila na pravo mesto, toda ne gre. Trideset let dela v prosveti na višji stopnji osnovne šole ni malo. Oddahnila sem si, hkrati pa pogrešam te učence, kot da bi bili vsi moji. Ko na ulici srečujem odrasle ljudi, ki me včasih spoštljivo pozdravijo, se spomnim, da sem jih učila. Hvaležna sem jim za vsak pozdrav in nasmehek. Včasih zazvonim telefon in pokličejo me moji nekdanji osmošolci. Pripovedujejo mi o svojih problemih in uspehu v srednjih šolah. Tudi noveletne

čestitke so še tu. Toda življenje gre naprej in kmalu tega ne bo več. Ali bom kmalu vse to preboleti? Ali bom šla kdaj nepri-zadeto mimo gruče mladostnikov, ne da bi jim kakšno »svojo« povedala? Ali se bom znala v družbi pogovarjati, ne da bi omenjala vzgojne probleme? Ali bom končno nehala biti tista »zoprna« učiteljica, ki venomer nekoga nekaj uči... Tako so večkrat govorili prijatelji, ki ne delajo v prosveti. Vsak poklic oblikuje človeka po svoje, zato ni tako preprosto, ko zapustiš sebi enake. Za prosvetnega delavca je to še posebno značilno, saj je njegovo življenje povezano z vzgojo mladega rodu. Od tega pa se s svojimi leti vedno bolj oddaljuje.

Razmišljam, kako bi bilo mogoče izrabiti bogat zaklad izkušenj, ki ga mnogi prosvetarji v svoji dolgoletni praksi naberejo. Morebiti bi prevzeli varstvo v vzgojnovarstvenih zavodih? Mentorstvo nad ne-usposobljenimi? Pomagali bi pri znanjolskih dejavnostih. Dobro bi bilo, da bi nekdo to načrtoval, saj prosvetnih delavcev zelo, zelo primanjkuje. In končno: zakaj bi se sposobni prosvetni delavci preživljali svoje dneve osamljeno, ko pa jih tako zelo potrebujemo! AB

RADIO IN ŠOLA

Radio in predšolski otrok — II. del

5. RADIO SPODBUJA OTROKOVO PREDSTAVLJIVOST IN FANTAZIJO

Zbrano poslušanje je miselna aktivnost, ki sproži pri otroku še druge miselne procese: predstavljanje in fantaziranje. Otrok si ob poslušanju ustvarja neko predstavo. Ta je odvisna od otrokovih izkušenj in sposobnosti fantaziranja, ki dajejo predstavi pečat ustvarjalnosti. O tem, kako pomembna je predstavljalnost za otrokov uspeh v šoli, tokrat ne bomo govorili. Opozorimo naj le na to, da otrok, ki nima sposobnosti predstavljanja, ne more razviti abstraktnega mišljenja; brez tega pa le stežka napreduje v osnovni šoli. Otrok spreminja besede, stavke, govor in zvočne signale v slike, podobe, jim dodaja svoje individualne značilnosti, želje, zahteve, čustva. Otrok fantazira. Na potek miselnih procesov močno vplivajo čustva, še posebno na predstavljalnost in fantazijo. Radio lahko s svojimi izraznimi možnostmi (zvočno kuliso itd.) močno vpliva na čustva in jih tudi spodbuja; tako povečuje otrokovo fantazijo in predstavljalnost. Otrok si lahko ob zgodbi, ki jo posluša, ustvari podobo ljudi, krajev itd., ki mnogokrat presega ustvarjalnost odraslih, tudi tistih, ki npr. dajejo vizualno podobo nekemu dogajanju na televiziji. Pred leti so 6-letnega fantka vprašali, katero zgodbo ima raje: tisto, ki jo je poslušal po radiu, ali tisto, ki jo je gledal po televiziji. Začuden je pogledal in dejal: »Saj sta bili obe zgodbi enaki; samo v tisti na radiu so bili mnogo lepši konji. Pa tudi Andrej je bolj brcal žogo. Šla je tako visoko, da je delala po nebu črte kot reaktivce. Na televiziji ni bil razpoložen.« Otrokova domišljija, ta dragocena lastnost, je, žal, dostikrat samo formalna

vrednota in jo pri otrocih ne negujemo, posebno takrat ne, ko prestopijo šolski prag. V predšolskem obdobju otrokovo fantazijo pogosto dopuščamo le zato, ker nas zabava.

Dogaja se, da starši in vzgojitelji zamenjujejo fantazijo z lažjo. To lahko škoduje otrokovemu razvoju, posebno če starši ali vzgojitelji reagirajo na otrokovo fantazijo tako represivno kot na laž. Premalo se zavedamo, da je fantazija miselni proces, ki pomaga otroku povezovati posamezne dele v celoto na drugačen način, kot pa jih je otrok dobil, torej v ustvarjalno sklepanje, ki seveda v predšolskem obdobju ne more preseči otrokovih drugih sposobnosti in ostane »naivno«. In ne pozabimo, da pomaga fantazija otroku vključevati se v svet odraslih, kar pa ni preprosto. Prav pri razvijanju teh sposobnosti so nam lahko radio in druga sredstva, kot so plošče, kasete, magnetofonski posnetki itd., veliko pomagajo.

6. RADIO IN OTROKOV GOVOR

Poslušanje radia vpliva na razvoj otrokovega govora. Otrok si s poslušanjem radia širi besedni zaklad, seveda ob programu, ki je zanj primeren. Predšolski otrok ne zna brati in zato osvaja nove besede, stavčne strukture itd. le v pogovoru s starši, vzgojitelji ali vrstniki. Besedni zaklad si lahko obogati s poslušanjem radia pa tudi plošč, kaset, magnetofonskih posnetkov. Prav gotovo je pomembno, da ustvarjalci programa za otroke pazijo, kakšen besedni zaklad uporabljajo, in da besede, ki so otrokom nove in tuje, tudi na neki način razložijo. Radio je za otroke dodatno sredstvo, prek katerega osvaja nove besede,

nove stavčne strukture, in si tako ustvarja solidno osnovo za oblikovanje kulturnega govornega jezika. Kultura govora, ki ga posreduje radio, je še posebno pomembna za tiste otroke, ki živijo daleč od kulturnih središč, na deželi, kjer se narečuje močno razlikuje od slovenskega knjižnega jezika torej tam, kjer otrokom tudi okolje — starši in vrstniki ne morejo ustrezno oblikovati govornega jezika. V mnogih primerih pa je neustrezno oblikovan govor pri otroku (močan dialekt, reven besedni zaklad) resna ovira za otrokovo napredovanje v šoli, posebno v prvem razredu.

7. STARŠI, VZGOJITELJI IN RADIO

Predšolski otroci si sami ne morejo izbirati radijskega programa; to nalogo morajo opraviti zanje starši in vzgojitelji s pomočjo informacij, ki jih lahko dobijo v dnevnem in periodičnem tisku. Ko izberemo program, moramo otroke za poslušanje neke zgodbe ali pesmic itd., močno motivirati, torej zbuditi v njem zanimanje, da bo oddajo, ki mu je namenjena, sploh hotel poslušati. Le če ga bomo motivirali za poslušanje, se bo zbral in oddajo poslušal. Kasneje prevzame motivacijo za poslušanje oddaj sam. Zbrano poslušanje zahteva od otroka miselni napor, čeprav traja tako poslušanje samo pet ali deset minut. Če bodo otroku oddaje ugajale in ga pritegnile, ga bomo morali sprva nanje le opozoriti, kasneje pa se oblikuje pri otroku potreba in navada po poslušanju radijskega programa ali natančneje otroškega programa. »Mami, kdaj bo spet četrtek, da bom poslušal pesmice po radiu?« Tako bo otrok sam opozarjal starše, da ne bodo pozabili odpri radia ali prav takrat načrtovali kakšno drugo dejavnost, ki

bi otroku preprečila poslušanje njegove oddaje.

Kadar starši in vzgojitelji poslušajo oddaje z otroki, je vsebina oddaje zelo primerna tema za pogovor med odraslimi in otroki, kjer moremo med drugim spoznati otrokov svet, njegovo razmišljanje o stvarih in mu z odgovori na številne »kaj« in »zakaj« pomagati odkrivati neznanje. Če starši ali vzgojitelji ne morejo poslušati oddaj skupaj z otroki, potem jih prosijo, naj še bolj pazljivo poslušajo, da jim bodo lahko poročali o tem, kar so slišali, kaj jim je ugajalo in kaj ne.

Poslušanje radia daje staršem in vzgojiteljem še veliko drugih možnosti, da otroke zaposlijo po poslušanju, npr.: da narišejo zgodbo, ki so jo slišali na radiu, ali pa samo posamezne osebe, ki so v zgodbi nastopale, po podobi, ki so si ji jo ustvarili na osnovi poslušanja radia, lahko oblikujejo figure iz plastelina itd. Ob primerno oblikovanem programu na radiu imamo številne možnosti, da ga izkoriščamo za razvijanje sposobnosti predšolskega otroka. Program sam po sebi, brez usmerjenega posega staršev in vzgojiteljev v prvi fazi za otroke v predšolskem obdobju nima posebne vrednosti, vendar pa radio z vsemi možnostmi lahko učinkovito vključimo v prizadevanja za razvoj otrokovih sposobnosti. Naj jih še enkrat naštejemo:

- razvijati sposobnost zbrane poslušanja in koncentracije,
- razvijati sposobnost občutljivega poslušanja in razumevanja govornice radijskega medija,
- širiti besedni zaklad in razvijati kulturo govornega jezika,
- spodbujati in razvijati otrokovo predstavljalnost in fantazijo,
- razvijati navado poslušanja radia.

Opozorimo naj, da kljub možnostim, ki jih ima radio za razvoj sposobnosti pri predšolskem otroku, na ljubljanskem radijskem programu nimamo veliko programa, ki bi ustrezal najmlajšim. Le tri oddaje so take, da jih lahko poslušajo tudi predšolski otroci (pa še teh ne vedno), in sicer: Mehurčki — lirika za otroke, Pravljična za lahko noč in Otroci med seboj in med nami (le-ta si je šele začela utirati pot v našem radijskem programu). Teh nekaj oddaj ne

zadostuje, da bi mogli otroke prek radia navajati k zbranemu poslušanju in npr. oblikovati navade poslušanja radia. Verjetno bi bilo treba tej starostni skupini poslušalcev radia ali bolj potencialnih poslušalcev posvetiti več skrbi, ki bi našle svoj odziv v obsežnejšem in bolj kakovostnem programu za predšolske otroke. Starši in vzgojitelji bi bili take pomoči prav gotovo veseli.

LEOPOLDINA PLUT

Šolarja Petruca Nandria in Rado Burja iz osnovne šole št. 19 v Brasovu v romunskih narodnih nošah, ki so jih izdelali otroci. (Foto: N. Maurer)

ARMADA SMO VSI

Kako v Idriji in Škofji Loki?

Dva sogovornika, prvega iz Idrije in drugega iz Škofje Loke, smo prosili, naj nam povesta kaj več o tem, kako vpletajo snov s področja obrambe in zaščite v pouk predmetov v osnovni šoli, predvsem pa o izkušnjah in možnostih pouka tega predmeta v srednjih šolah.

V Idriji smo se pogovarjali z rezervnim starejšinom in učiteljem Zorkom Velikonjo.

»Tako kot je v navadi, predstavijo učitelji učencem pri posameznih predmetih snov, predpisano v učnih načrtih. Organizirali smo obrambni dan, žal pa je v njem sodelovalo le po polovico učencev iz vsakega razreda. Učitelji in učenci bi radi, da bi bili te domiselne oblike seznanjanja s snovjo s področja obrambe in zaščite deležni vsi učenci naše šole. Učenci so streljali z zračno puško, metali ročno bombo, hodili po azimutu in vpisani poti. Opravili so tudi naloge iz prve pomoči ter odgovarjali na vprašanja iz zgodovine NOB.

Učenci in učenke se na različne načine seznanjajo s snovjo iz ljudske obrambe in družbene samozaščite. Mnogi prebirajo Našo obrambo in Front.

— Ali sedanja količina znanja iz obrambe in zaščite ustreza zanimanju učencev?

»Nikakor. Snov, ki jo obravnavamo v osnovni šoli, bi bilo treba razširiti. Dobro bi bilo razmisliti tudi o tem, kako bi jo bolj smotno uvrstili v vsebino drugih predmetov. Ob sedanjem načinu dela se namreč vse preveč porazgubi. In še nekaj: če za sedanjí pouk je treba priskrbeti več učil in pomagal.«

ČIM VEČ PRAKSE

— V štirih oddelkih vzgojiteljske šole ter enem oddelku tehniške srednje šole v šolskem centru Idrija poučujete predmet obramba in zaščita. Kako poteka pouk tega predmeta v oddelkih teh šol?

»Imamo precej težav. Učbenikov ni dovolj za vse učence, kljub temu da jih je naročila šola.

Pogrešamo primerna učila, predvsem orožje. Dogovarjali smo se s predstavniki enote teritorialne obrambe, da bi nam posodili nekaj primerkov. Žal pa nam ga brez ustreznega pooblastila ne morejo dati. Zato je orožje naročil šolski center. Kdaj ga bomo prejeli, ne vemo. Tudi kabinet še ni primerno opremljen. Tako je pouk obrambe in zaščite še vedno predvsem predavanje. Radi pa bi čim manj govorili in čimveč pokazali, se urili. Ker nimamo orožja, smo na

Težko je, ker si pri pouku lahko pomagamo le z besedami; Zorko Velikonja, Idrija. (Foto: Stane Jesenovec)

našem centru nekoliko drugače razporedili snov v učnem načrtu.

Učencem želimo pokazati več diapozitivov in filmov. Žal je filme težko dobiti. V 1. letniku smo si ogledali oba dela filma Mirna v splošnem ljudskem odporu. Pa smo ga komajda smeli obdržati toliko časa, kolikor smo ga potrebovali. Vsi oddelki nimajo tega predmeta isti dan. S tem pa se poveča tudi

izposojevalnina. Upamo, da bomo navezali tesnejše stike z ustreznimi vojaškimi ustanovami in tako obogatili pouk našega predmeta.

Učence zanima obravnavana na snov, želijo pa jo natančneje spoznati v praksi.

ZANIMANJE DOPOLNUJE ZNANJE

Na gimnaziji Boris Zihel v Škofji Loki poučuje obrambo in zaščito rezervni starešina inž. Vili Knez. O pouku tega predmeta, ki ga tudi učenci uvrščajo med pomembnejše, nam je povedal tole:

»Stab za teritorialno obrambo nam potem ko to odobri načelnik odseka za ljudsko obrambo — posodi primerke pešadijskega orožja. Tako smo dobili spoznalni polavtomatsko puško. Nekoliko več težav imamo z avtomatom, ker dobimo le enega. Prihodnje leto bomo imeli skupinski pouk. Vsaka skupina naj bi imela svoj primerek orožja. Tako ga bodo lahko učenci še bolj temeljito spoznali in si utrdili znanje. Zanimanje za orožje je izredno. To nam dokazujejo tudi rezultati spomladanskega streljanja s puško M 48. Povprečna ocena je bila prav dobro. Dosedaj se s tako puško streljali le fantje, dekleta pa z malokalibrsko. Letos bodo tudi dekleta

Tudi učenci gimnazije »Boris Zihel« v Škofji Loki si žele pri pouku obrambe in zaščite čim več praktičnih znanj. Na sliki pri pouku na vojaški gimnaziji »Franc Rozman-Stane« Ljubljana. (Foto: Dom JNA)

dobila M 48.

Učenci se zanimajo tudi za druga, predvsem sodobna orožja. Pri pogovoru o političnem in vojaškem položaju v svetu in pri nas, nikdar ne zmanjka vprašanj.

Kadar obravnavamo posamezne učne enote, takoj vem, česa so se učili že v osnovni šoli. Veliko vedo o prvi pomoči, zato obdelamo to snov v obliki seminarjev. Učenci sami pripravijo predavanja in pokažejo tudi posamezne vaje.

Tudi pri obravnavi nalog civilne zaščite in družbene samozaščite, ugotavljam, da so se mnogi seznanili s tem že v krajevnih skupnostih. Tam sodelu-

jejo v mladinski organizaciji in svetih krajevnih skupnosti.

Mladi v resnici želijo dojeti bistvo koncepta splošnega ljudskega odpora, njegove sestavine, smisel, predvsem pa ugotoviti, kako lahko pri tem sodelujejo.

In še o težavah. Pri pouku bi jih bilo manj, če bi imeli ustrezen opremljen kabinet. Morda bi bili učni uspehi še boljši, če ne bi pričeli obravnavati te snovi že v 1. letniku. Menim, da bo odpadla marsikatera težava, ko bomo navezali še tesnejše stike z garnizonom JLA in zvezo rezervnih vojaških starešin.

STANE JESENOVEC

čim bolje se bomo poznali

Pomagajmo si!

Izobrazba je pogoj za zasedbo delovnega mesta in eden od elementov za vrednotenje kakovosti dela

Tako nekako bi lahko najprej pojasnili resnico, da s samoprispevkom spet in spet rešujemo najbolj nujne primere na področju vzgoje, varstva in izobrazbe otrok.

Predsednik izvršnega odbora skupščine mestne izobraževalne skupnosti JOŽE MEDEN je v pogovoru dejal:

»Dne 21. novembra bo v vseh petih ljubljanskih občin referendum za drugi samoprispevek. Upamo, da bodo temu zgledu sledile tudi druge občine v Sloveniji. Kolikor mi je znano, pripravljajo tako akcijo še v Litiji, Celju, na Vrhniki, v Pučju, Hrastniku in Ajdovščini. To pot bomo zbirali denar za vzgojno-varstvene zavode in osnovne šole, pa tudi za zdravstvene domove in domove za starejše občane.«

— Ali lahko to ponazorite s številkami?

»Samoprispevek bo znašal tokrat 1,5 % neto osebnega dohodka (doslej je bil 1 %). Delež (približno 30 %) k celotnemu znesku bodo prispevale tudi samoupravne interesne skupnosti, in sicer: otroškega varstva, izobraževalne skupnosti, invalidsko pokojninskega zavarovanja, stanovanjske in zdravstvene skupnosti. Po predračunih naj bi zbrali v prihodnjih petih letih okrog milijardo 280 milijonov dinarjev.«

— In kaj nameravate s tem denarjem?

»Zgraditi 20 vzgojno-varstvenih zavodov, 20 osnovnih šol in pet objektov zdravstvene službe — sem sodojijo tudi domovi. Da ne bo pomote: poslopja, ki smo jih načrtovali s prvim samoprispevkom, bodo tudi v resnici zgrajena z doslej zbranim denarjem: od 50 načrtovanih jih je zgrajenih že 37, prihodnje leto jih bo dokončanih 7; do leta 1978 bodo zgrajeni vsi predvideni objekti.«

— Nam lahko poveste temeljno vodilo novega samoprispevka?

»Z izravnavanjem pogojev omogočiti prebivalcem vseh petih

ljubljskih občin dostop do dobrin družbenega standarda. To načelo je prišlo do izraza v živahnih razpravah po krajevnih skupnostih. Načrt gradnje pa krije del tistih potreb, ki so si jih samoupravne interesne skupnosti zapisale v svoje srednjeročne načrte in so nadvse pomembni. Brez neposredne finančne soudeležbe občanov jih najbrž ne bi mogli uresničiti. Kljub resničnim potrebam. Že v razpravah je bilo poudarjeno: objekti naj bodo zgrajeni tam, kjer jih najbolj potrebujejo — ne glede na to, koliko denarja so občani ali krajan lahko prispevali. Naš smoter je, da bi v vseh petih občinah zajeli v vzgojno-varstvene zavode 50 % otrok. Lahko bi našteval sestavke, ki smo jih brali o odklonjenih otrokih — a naj bo dovolj številka: letos je bilo v ljubljanskih občinah odklonjenih 4709 otrok. Kje so zdaj ti otroci?»

— Navedene gradnje novih poslopij so izredno potrebne. Vendar to še zdaleč ni vse, kar je nujno treba urediti v prosveti. Tudi v Ljubljani.

»Mestna izobraževalna skupnost se tega zaveda. Računati bo treba z vse nujnejšo amortizacijo starih šolskih zgradb, urejanjem stanovanj za prosvetne delavce, urejanjem in graditvijo dijaških domov. Priznamo: II. samoprispevek vsega tega nima v načrtu. Denar za ureditev teh zadev bo treba dobiti proračunsko. Prav tako za regresiranje prehrane — ki se nenehno draži — za socialno šibke otroke. Teh je v ljubljanskih občinah okrog 3000. Če ukinemo regres, ogrozimo pouk; otroci se ne morejo učiti lačni. To velja še posebno za celodnevne šole. (V Sloveniji je 181 oddelkov celodnevne pouka, od tega v ljubljanskih občinah 49). Gre torej za vprašanja, s katerimi se mora prav tako spoprijeti naša družbena stvarnost — vendar na drugih forumih. Samoprispevek ima natanko določen namen.«

Pogovor vodila:
NEŽA MAURER

Celodnevna šola na Suhorju

Tudi Suhor pri Metliki ima celodnevno šolo, v katero je vključenih 66 učencev od 1. do 4. razreda. Učenci imajo radi celodnevno šolo. Zakaj? Takole pravijo: »V šoli naredimo domače naloge, radi imamo rekreacijske odmore in krožke.«

Na šoli delujejo dramski, literarni, likovni, vezeninski, vrtnarski, telovadni, tehnični in pravljicni krožek, krožek za pouk očnih del, pevski zbor, imajo pa tudi »Veselo šolo«. Pod vodstvom petih učiteljev se učenci v krožkih marsičesa naučijo. Raz-

stava ob koncu lanskega šolskega leta je to potrdila. Letošnjega maja je obiskala šolo delegacija afriških in azijskih žena. Dali smo jim spominke, ki so jih izdelali učenci pri vezeninskem krožku.

In še to je treba povedati: suhorski učenci imajo že nekaj let zapored »šolo v naravi«, ki jo financira delovna organizacija Jugotekstil iz Ljubljane; ta je pred leti tudi prevzela patronat nad šolo.

MARJANA SMREKAR

mrt preži na otroke tudi na tiri; po nesreči 23. 10. ob 17.18 ob preodu v ljubljanskem Tivoliju. (Foto: Stane Jesenovec)

Vse je odvisno od prostora

V idrijski občini imajo samoupravne interesne skupnosti že od 1. decembra leta 1975 uvedene skupne službe. V njih so strokovni sodelavci za občinsko izobraževalno skupnost, skupnost otroškega varstva, skupnost socialnega skrbstva, telesnokulturno skupnost, kulturno skupnost, raziskovalno skupnost in samoupravno interesno skupnost za štipendiranje. Poleg strokovnih sodelavcev so v teh služ-

Začenjamo s Cicibanovo šolo, nadaljujemo z malo šolo, osnovno šolo oziroma celodnevno osnovno šolo in končamo z osnovnošolskim izobraževanjem odraslih; Vera Mažgon, strokovna sodelavka občinske izobraževalne skupnosti Idrija. (Foto: Stane Jesenovec)

bah zaposleni še administrativno-finančni delavci in tajnik skupnih služb.

Strokovne sodelavke za osnovno izobraževanje in otroško varstvo je VERA MAŽGON. Pripravlja gradivo za seje izvršnega odbora ter skupščin obeh skupnosti, ureja sprotne zadeve v zvezi z vzgojno-varstvenimi ustanovami, osnovnimi šolami in domom za učence ter skrbi za izvrševanje sklepov.

— V idrijski občini imate š tiri osrednje osnovne šole z 12 podružničnimi šolami. V 88 oddelkih obiskuje pouk okrog 1935 učencev in učenk. Kateri je največji problem osnovnega šolstva v vaši občini?

»Kljub temu, da tudi s šolskimi prostori ni vse v redu, bi postavila na prvo mesto pomanjkanje učiteljev. V resnici občutijo ta problem na vseh šolah. Težko je dobiti učitelje za ustrezno izobrazbo, predvsem za razredni pouk. Rana se bo verjetno še bolj odprla konec tega srednjeročnega obdobja. Veliko naših tovarišic bo okrog leta 1980 dopolnilo pokojninsko dobo. Nastala bo precejšnja vrzel. Štipendisti je verjetno ne bomo mogli zapolniti.«

Posebno osnovno šolo, v 8 oddelkih jo obiskuje 57 učencev in učenk, imamo kadrovsko dobro zasedeno.«

— Koliko učencev srednjih šol in študentov štipendirate?

»Samoupravna interesna skupnost za štipendiranje štipendira za naše potrebe okrog 40 fantov in deklet. Po toliko naj bi jih štipendirali vse do leta 1980. Med njimi jih večina študira za učitelje razrednega pouka, nekaj pa za učitelje na predmetni stopnji. Tudi razrednega pouka, nekaj pa za učitelje na predmetni stopnji. Tudi pri nas je težko dobiti učitelje za telesno vzgojo in druge vzgojne predmete.«

— Sedaj zbirate v idrijski občini drugi samoprispevek. S prvim, ki se je končal leta 1972 in z drugim, ki bo potekel 30. 6. leta 1977, ste zgradili in uredili vrtce,

osnovne šole in dom za učence srednjih šol. Ustrezajo stavbe, osrednjih in podružničnih osnovnih šol svojemu namenu?

»Delno. Idrijska osnovna šola je problem zase. Osnovne šole Črni vrh, Spodnja Idrija in Cerkljanska so bile sicer na novo zgrajene, žal pa so bile premajhne, brez potrebnih objektov ali povedano drugače, zgrajene le v I. fazi.

Osnovna šola Črni vrh bi potrebovala še telovadnico, da bi se učencem od 1. do 4. razreda lahko pridružili v celodnevni osnovni šoli tudi učenci višjih razredov. Šola v Spodnji Idriji je že premajhna in prehaja v novi zgradbi na dvoizmenski pouk. Tudi ta nima telovadnice. V sodelovanju s krajevno skupnostjo in telesnokulturno skupnostjo so letos uredili ob njej igrišče. Cerkljanska šola bi morala že letos dobiti učilnice, ki spadajo v II. fazo gradnje. Žal načrt ni uresničen. S pomočjo tamkajšnje tovarne ETA, ki bo pripomogla, da bodo stopili v trakt z osmimi učilnicami s prihodnjim šolskim letom.

Med podružničnimi šolami naj omenim tisto v Otaležu. Letos jo obiskuje 36 otrok. Ker se na tem območju naseljujejo mlade družine, je treba zgraditi stavbo z dvema učilnicama, s pomožnimi prostori in prostor za oddelek otroškega vrtca.

Posebna osnovna šola gostuje v domu za učence, glasbena šola pa v gradu.

Dijaški dom smo uredili z denarjem, zbranim s samoprispevkom in je sodobno urejen. Mimogrede naj povem, da je v njem 30 učencev osnovne šole z območja Vojkega, 50 iz posebne osnovne šole ter okrog 180 učenk in učencev, ki obiskujejo šole pri srednješolskem centru.«

— Ste tudi predsednica občinskega koordinacijskega odbora za uvajanje celodnevne osnovne šole v idrijski občini. Z 2. polletjem lanskega šolskega leta so pričeli s to sodobno obliko pouka v nižjih razredih črnovrške osnovne šole. Kdaj bodo prešle na celodnevno osnovno šolo tudi druge šole?

»Vse je odvisno od prostora. Kako je s šolo v Črnem vrhu, že vemo. Njej bo sledila cerkljanska, seveda tedaj, ko bo končana II. faza gradnje. Isti pogoj je v Idriji in Spodnji Idriji.

Pomemben korak pri prehodu na celodnevno osnovno šolo je organizacija oddelkov podaljšane bivanja. Sedaj jih imamo, kljub temu, da v Idriji gostujejo v vrtcu, na vseh šolah.«

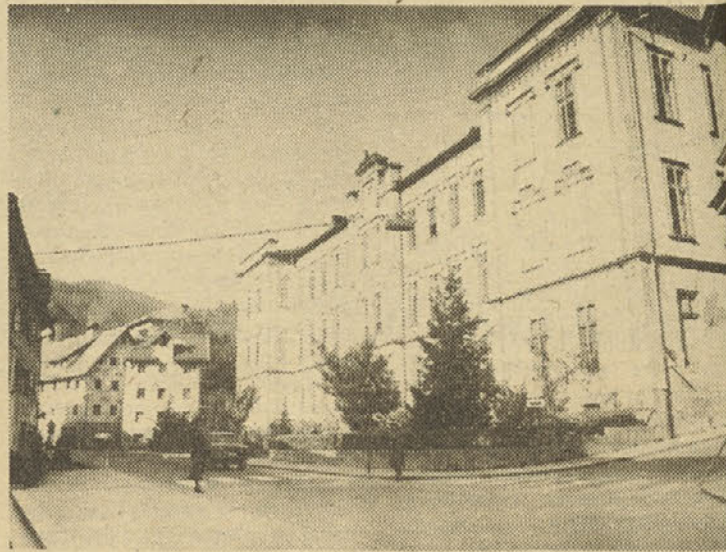
— Referendum o združitvi osnovnih šol v vaši občini v eno šolo z delovnimi enotami ni uspel. Zakaj?

»Menimo, da sta za to dva vzroka. Prvi je ta, da osnutek zakona o združenem delu ne predvideva in ne dovoljuje take oblike združevanja; drugi pa v nekoliko prednostnem položaju cerkljanske osnovne šole. Ta je hospitacijska šola za zgodovino NOB.«

Idrijska izobraževalna skupnost spada med skupnosti, ki s poprečno stopnjo ne morejo uresničiti minimalnega programa. Podatki za obdobje do leta 1980 kažejo, da bodo ostali v skupini občinskih izobraževalnih skupnosti, ki dobivajo del denarja za dejavnost solidarnostnih republiških sredstev.«

STANE JESENOVEC

100 LET IDRIJSKE OSNOVNE ŠOLE — ZASKRBLJENO

S SLAVNOSTNO KONFERENCO DELOVNE SKUPNOSTI bodo 26. novembra na osnovni šoli Jože Mihevc-Rudar v Idriji končali celoletno delovno proslavljanje 100-letnice osnovne šole v Idriji.

Žal imajo idrijski osnovnošolci in njihovi vrstniki iz nekaterih podružničnih šol pouk še vedno v sto let stari stavbi. Na zunaj je mogočna, v notranjosti pa skriva veliko pomanjkljivosti. Zadnji čas je, da se ji pridruži ali pa jo zamenja nova stavba.

V Idriji smo že ob drugem samoprispevku načrtovali gradnjo nove osnovne šole, je pojasnil ravnatelj Viktor Podobnik. Napoved se je le malo uresničila: za novo šolo so dobili načrte. Graditi naj bi jo začeli z denarjem iz tretjega samoprispevka. Zanj se bodo občani idrijske občine odločali prihodnje leto. Ker je tudi idrijsko zdravstvo v takih škripcih, naj bi zgradili najprej le 16 učilnic s pomožnimi prostori in telovadnico. Tako bi prešli na enoizmenski pouk, morda celo na celodnevno osnovno šolo. To prebivalci Idrije težko pričakujejo. Zato ni dvoma, da referendum o uvedbi tretjega samoprispevka ne bi uspel. Na sliki: 100 let stara stavba idrijske osnovne šole.

OSNOVNA ŠOLA JOŽE MIHEVC-RUDAR ima od septembrskega potresa dalje pouk v štirih stavbah: vrtcu, sejni dvorani občinske konference SZDL in v športnem centru. V tem centru telovadijo učenci višjih razredov že več let. Na šoli je le skromna telovadnica (na sliki) za učence nižjih razredov. Tudi zato žele idrijski prosvetni delavci, učenci in prav gotovo nič manj starši, da bi dobili v tem rudarskem mestu kmalu novo osnovno šolo. Cena — 45 milijonov din za gradnjo I. faze res ni majhna, a se bo v naslednjih letih prav gotovo bogato obrestovala.

Ob vsem tem naj povemo, da so vse druge osnovne šole v tej občini že v novih poslopjih.

TEHNIČNI POUK JE V VLAŽNEM PROSTORU V KLETI. Učilnice za gospodinjstvo nimajo, pa tudi kabinetov in ustreznih pisarn ne. Interesne dejavnosti učencev so v razredih in zasilnih prostorih.

S strahom opazujejo razpoko v učilnici za glasbeni pouk in zunanjo, vse bolj nagnjeno steno. Koliko časa še? (Slike in besedilo: Stane Jesenovec)

tem bolje bomo delali

TRETJE SREČANJE UREDNIKOV PROSVETNIH LISTOV BALKANSKIH DEŽEL V ROMUNIJ

Vzgoja in izobraževanje za mir

Vzajamo in izobražujemo za mir in sodelovanje med narodi. Mir je temelj napredka socializma, napredek pa je odvisen od dela. Zato je treba otroke izobraževati ob delu in za delo. V romunskih šolah pripravljajo otroke za delo. Od učiteljev, od njihove usposobljenosti je odvisna kakovost šolstva neke države. Tega se socialistična republika Romunija dobro zaveda. (Misli s srečanja.)

Prvo srečanje urednikov prosvetnih listov balkanskih dežel je bilo v Sofiji; Marija Siljanova, urednica njihovega lista »Učiteljsko delo«, je pobudnica tega sodelovanja, izmenjava izkušenj in napredka ob spoznavanju dosežkov drugih socialističnih dežel. Drugo srečanje je bilo v Jugoslaviji (v Zagrebu) pred dvema letoma — in tretje letos od 4. do 10. oktobra v Bukarešti. Četrto srečanje bo leta 1978 v Makedoniji.

— Prišli ste, da vidite in doživite. Vzgoja in izobraževanje ni in ne more biti zaprt proces neke dežele. Zbrali smo se, da oblikujemo sodelovanje vseh balkanskih dežel — tako nas je pozdravil dr. Kostin STEFANESCU, glavni in odgovorni urednik romunskega lista »Tribuna scoli«, na katerega je naročena večina od 260.000 prosvetnih delavcev, kolikor jih šteje Romunija.

Srečanja so se udeležili glavni uredniki vseh osmih jugoslovanskih prosvetnih listov, prosvetnega lista Bolgarije in predstavniki uredništva romunskega prosvetnega lista »Tribuna scoli«. Predstavniki Cipra to pot niso prišli, prav tako tudi ne predstavniki Grčije in Turčije, čeprav so se najavili. V prihodnje bi želeli k sodelovanju pritegniti tudi Albanijo. Tako bi bile v resnici zastopane vse balkanske dežele.

MIR IN SODELOVANJE MED NARODI

To je bila glavna misel, ki je prevevala referate in razpravo na konferenci glavnih urednikov v domu univerzitetnih profesorjev v Bukarešti. Sodelovali so tudi pomembni prosvetni delavci, uredniki prosvetnih listov in družbenopolitični delavci.

Profesor Jon RIZESCU, direktor oddelka za predšolske ustanove, osnovno šolo in gimnazije pri ministrstvu prosvete ter član kolegija »Tribuna scoli« je v svojem govoru poudaril: — Želimo, da bi se na straneh vaših listov zaiskrili kristali resnice o našem šolstvu in o naši deželi. Na vseh področjih mednarodnega sodelovanja si prizadevamo za mirno sožitje. V tem duhu tudi vzgajamo našo mladino pri vsaki učni uri, pri vsakem delu. Naše tukajšnje srečanje sodi med akcije, v katerih si prizadevamo doseči, da bi Balkan postal in ostal območje miru; v tem duhu bomo vzgajali mladino, posredovali ji bomo svoje bogate izkušnje.

Romunsko ministrstvo za prosveto in sindikat zelo cenita delo prosvetnih delavcev, pa tudi delo prosvetnih listov. Prvi neposredno, drugi pa posredno oblikujejo naše prihodnje proizvajalce, ustvarjalce na področju humanističnih ved, znanstvenike in strokovnjake. Smoter naše šole je vzgojiti ustvarjalnega posameznika. Lahko bi rekli, da je shema našega šolstva: izobraževanje, preverjanje znanja, proizvodnja. Šolstvo je sestavni del narodnega gospodarstva, startna osnova narodovega napredka.

V referatu »Delež prosvetnih publikacij socialistične republike Romunije pri razvijanju sodelovanja in prijateljstva med narodi« je dr. Kostin Stefanescu med drugim dejal: — Prizadevanje za mir je tesno povezano s prihodnostjo in usodo vsakega posameznika. Zato je razumljivo, da imajo učitelji za eno od glavnih vzgojnih prizadevanj pripravo učencev za prijateljsko sodelovanje med narodi. Naš list pa tudi šolski listi učencev, dijakov in študentov prinašajo številne teme s tega področja. Zakaj poudarjam vse to? Najpomembnejši del šolskega vzgojnoizobraževalnega procesa je praktična uporaba pridobljenega

znanja. To pomeni — na političnem področju — da hočemo učence vzgojiti v ljubezni in predanosti do domovine in partije; do dela za skupnost.

Letošnje šolsko leto so za vse učence gimnazij in licejev (torej po končanem 4. razredu) uvedli uro političnih informacij — enkrat na 14 dni. Učitelje so posebej pripravili za te ure, ki so več kot samo šolske — saj morajo učence vpeljati v poznavanje in razumevanje aktualnih političnih dogodkov doma in po svetu. Teme sproti predpisuje ministrstvo v posebnih navodilih; v akcijo pa je vključen tudi list »Tribuna scoli«. Kakšne so teme? Na primer: Srečanje tvariša Tita in Čușesca v Jugoslaviji, sestanek vodij evropskih držav v Helsinkih, Konferenca predstavnikov evropskih komunističnih in delavskih partij v Berlinu.

Tema referata dr. Stefanescua je bila obširna in zahtevna, v razpravi pa so sodelovali vsi glavni uredniki: Marija Siljanova — Romunija, Ružica Petrović — Srbija, Djordje Djurić — Hrvatska, Neža Maurer — Slovenija, Mišo Kitanoski — Makedonija, Milivoj Brajović — Črna gora in Josip Varga iz Vojvodine. Udeleženci srečanja so sklenili, da bodo naši prosvetni listi čim boljše seznanjali prosvetne delavce s stanjem šolstva in delom učiteljskega in prijateljskih državah; izmenjavali si bomo članke; izmenjavali bomo novinarje in tako dosegli dobro sodelovanje; poskusili bomo pritegniti tudi druge balkanske dežele.

UČITI IN DELATI

Znanje in veščine so celice za gradnjo človekove osebnosti. Toda želimo še več: mladim ljudem bi radi vcepili ljubezen do dela, disciplino, tovarištvo, za vest, da bodo s svojim delom služili napredku socialistični miru v svetu. (Misli iz razprave na eni od šol.)

Prepotovali smo okrog 1.000 km poti po Romuniji. Vtisi: ogromna polja — torej je razvito tudi kmetijsko šolstvo; rafinerije nafte, tovarne (umetnih mas, vlaken in drugih derivatov), rudniki — kar pomeni, da je razvito industrijsko šolstvo; velikansko število novogradenj, vsak kraj, vsako mesto ima svoj novi del — potrebni so torej gradbeniki, inženirji, strokovnjaki in obrtniki; na obrobju Karpatov smo lahko ostrmeli nad rečico, speljano skozi hrib, zato da žene turbine hidroelektrarne; hitro se razvijajoča električna proizvodnja in industrija potrebuje strokovnjake raznih specializacij in stopenj.

Ustavili smo se v kraju Focsani (60.000 prebivalcev), da spoznamo delo ene od splošnih gimnazij (Liceul de cultura generala). K njej je priključen tudi nekaj razredov osnovne šole, tako da je v 48 oddelkih zajet ves vzgojnoizobraževalni proces dvanajstih let. Šola šteje 1.500 učencev in ima 70 učiteljev. Nekaj drobnih značilnosti: zemljevid ekskurzij minulih let — je začetna z električnimi lučkami; električna ura, ki sama naznanja šolske ure in odmore; v kabinetih veliko učil, shem, slik na stenah. Zakaj naštevam vse to? Dejstvo: 70 % učil izdelajo učenci sami pri praktičnem pouku. Vsak učenec tudi v gimnaziji in liceju je naročen vsaj na en list. V šolski knjižnici je 16.000 primerkov.

Odobesti je najbolj znan vinogradni kraj. Ogledali smo si vinsko klet (dolžina hodnikov 800 m), preskusno postajo, kjer vzgajajo nove sorte vin in pripravljajo škropiva zopet zaje-dalce.

In končno — agroindustrijska gimnazija (Liceul agro industrial) s posebno usmeritvijo v vinogradništvo. Šola ima 13 ha vinogradov. Obiskuje jo 388 učencev (štirje letniki), zaposlenih pa je štirinajst učiteljev, od tega 7 inženirjev. Splošni predmeti so taki kot v drugih gimnazijah, strokovni pa so tako široko razvejani, da se lahko absolventi zaposlijo v vinogradništvu, pri izvoznih podjetjih, na posestvih, kjer pridelujejo sadje in zelenjavo, pa

sami. Diplomski dela pa so namenjena kombinatu za praktično uporabo. Tukaj se uči mladina iz vse županije (zato imajo tudi dijaški dom za vse, ki potrebujejo bivališče). Usmeritvi sta dve: strokovnjak za določeno delovno mesto in mojster. To se določa gledena nagnjenja dijakov. Šola ima kabinete za teoretična predavanja ter laboratorije in ateljeje za prakso. Laboratoriji so kot prave moderne delavnice v tovarni — tako da absolventi skoraj ne čutijo

Udeleženci III. srečanja urednikov prosvetnih listov balkanskih dežel spremljajo besede predstavnika ministrstva prosvete Romunije. (Foto: N. Maurer)

tudi v parkih — ali v predelovalnicah sadja. Praktično delo imajo en dan v tednu; poleg tega dela vsak razred 4 tedne na leto samo v vinogradih, in sicer tako, da spoznajo vsa dela — od splošnega obrezovanja do trgatve in predelave vin. Značilnost: vse gimnazije v županiji Vrance (središče je Odobesti) imajo poleg splošnih predmetov tudi agroindustrijske. Teorija in praksa sta tesno povezani. Od zemlje ta predel živi, od zmožnosti kmetijstva napreduje.

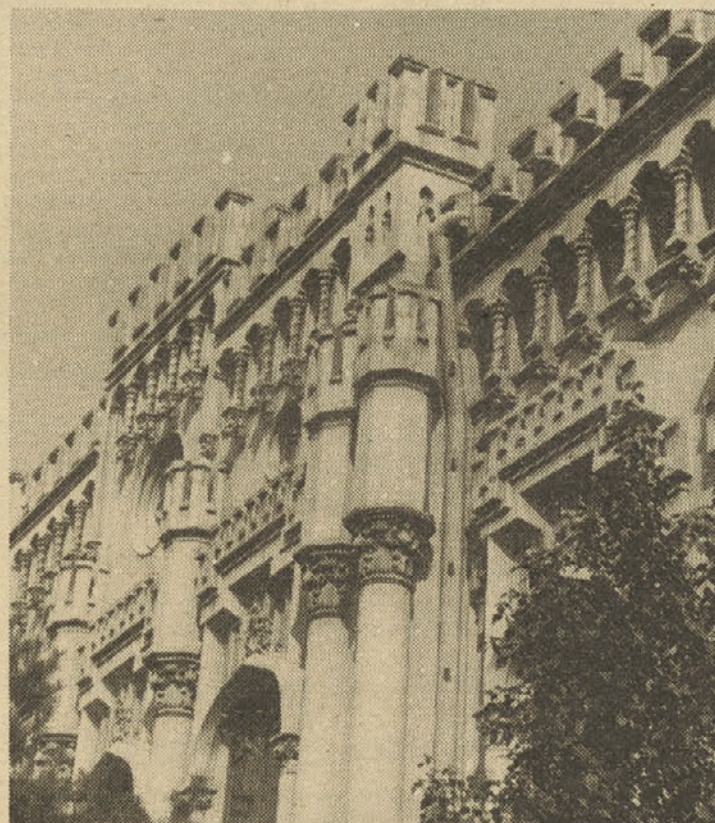
Županija Neamt je na severu. Znana je po svojih naravnih lepota, kemični industriji in gostoljubnosti. Mesto Piatra Neamt šteje 75.000 prebivalcev. Po številnih novih zgradbah bi sodili, da je mlado mesto — vendar ima bogato preteklost. Industrijsko kemijska gimnazija (Liceul de chimie industrial) je bila ustanovljena leta 1965 kot naravna posledica naglega razvoja kemične industrije v bližnjem Savinestiu. Kemijski kombinat in šola sta tesno povezana: delavci obeh zavodov skupaj sestavljajo učne načrte in jih prilagajajo najnovejšim dosežkom; skupno sklepajo, koliko bo učencev (zdaj jih je 2.500 v petih letnikih) — število določajo glede na potrebe kombinata. Kombinatske skrbi za materialno trdnost šole, daje denar za opremljanje kabinetov — večino učil tudi izdelajo učenci

razlike, ko prestopijo iz šole v tovarno.

Inženir Tony Baumgartner je dejal: — Dijaki so naši prihodnji delavci, zato smo zainteresirani, da so vsa dela in učenje na ravni tehnologije proizvodnje v tovarni.

Vendar pa šola ni ozko »zakoličena« v proizvodnjo, saj tudi življenje ne teče le po enem tiru. Poleg skic in ponazoril za pouk izdelujejo dijaki v fotolaboratoriju tudi risane filme! V bogati knjižnici je poleg strokovnih del množica literarnih knjig. Dijaki sodelujejo z mladinskim gledališčem in kulturnim klubom v mestu.

Mnogi delavci iz proizvodnje se v večernih urah učijo svoje stroke prav v tej šoli. Županija ima 22 licejev — od tega 13 tehnično proizvodnih in 9 humanističnih. Še zanimivejša pa je razmerje glede na število slušateljev: 70 % jih je vpisanih na strokovne šole in 30 % na realno humanistične. Te številke zagotavljajo zdravo razmerje med gospodarskimi in negospodarskimi panogami ter materialno možnost napredka. Tudi tisti, ki nadaljujejo študij na fakultetah, se nato vračajo v županijo. Pravilo je, da ima vsaka županija takšno šolsko mrežo, kakršno potrebuje njeno gospodarstvo za svoj napredek. Delo šol preverja ministrstvo za prosveto.

Dom univerzitetnih profesorjev v Bukarešti, kjer je bila konferenca glavnih urednikov. (Foto: N. Maurer)

Brasov — mesto in županija v obzoru Karpatov. V predmestju ogromni električni daljnovodi, industrijsko podjetje za izdelavo traktorjev, lepa športna dvorana. Skratka: industrijsko in tudi šolsko središče razvite kmetijske in industrijske županije Brasov. Mesto ima tudi fakultete; v županiji je 28 srednjih strokovnih šol (v vsej Romuniji jih je okrog 400).

Ogledali smo si industrijsko gimnazijo »Traktor« (Liceul industrial tractorul), katere pokrovitelj je tovarna traktorjev. Šola ima 1.208 učencev — od teh jih 350 živi v internatu, ker so iz oddaljenih krajev. Poučuje 70 profesorjev — od tega 23 inženirjev. Šola je vezana na tovarno — delavnice so kot v tovarni; v moderni kovinarski delavnici, ob strožnicah, v ko-

šola si prizadeva, da čim več praktičnih del opravijo učenci sami — tako se utrjuje znanje in razvija spretnost. Vztrajnost pri učenju in delu je ena od najbolj cenjenih lastnosti. Poglobljeno delo z učenci pa zahteva iznajdljive strokovnjake, zato imajo v Brasovu pogoste seminarje po strokah; Boljše šole pomagajo slabšim in jih smejo tudi nadzirati. V primerih, ko je to potrebno, organizirajo podaljšano bivanje. Na vprašanje, če imajo dosti učiteljev, smo izvedeli: — Več kot jih potrebujemo. Lahko izbiramo in zaposlujeemo boljše.

PRIZNANJE PROSVETI IN PROSVETNIH NOVINARJEM

Tako smo razumeli dejstvo, da nas je sprejela na pogovor Suzana GADEA, ministrica prosvete (po poklicu inženirka kemije, doktorica in docentka na univerzi). Poudarila je, da sta vzgoja in izobraževanje dolgotrajen in težaven proces — vendar so vsi, ki delajo na tem področju, prepričani, da se bodo napor, vložen v vzgojo novih rodov, bogato obrestovali. — Ne samo inženirje in doktorje — domovina potrebuje vsestransko izobražene in delovno vzgojene ljudi. Učni načrti in učbeniki niso zadeva skupine strokovnjakov — pač pa zrcalo družbenega napredka.

Posebno pozornost posvečamo višješolskim profesorjem. Zakaj? Ti vzgajajo in izobražujejo profesorje in učitelje. Pomankljivosti na tej stopnji imajo slabe posledice — vse do predšolskih ustanov. Posebno pomembno je, da so učitelji pedagoško usposobljeni. V Romuniji posvečamo dodatnemu usposabljanju učiteljev veliko časa in denarja.

Šoli je nujno treba dati trdno finančno osnovo. Vendar v Romuniji izvajamo tudi nekakšno »samodotiranje«: z delom navajamo otroke na življenje; istočasno pa si učenci z izdelki opremljajo šolo, jo lepšajo — in včasih izdelke tudi prodajo pokrovitelju (tovarni, ustanovi), ki sicer prispeva za materialna sredstva. To je hkrati vzgojno in koristno: prav je, da se mlad človek zaveda, da je ideja

Romunija meri 237.500 kv. km, ima 20 milijonov prebivalcev in je razdeljena v 39 županij.

Romunija ima okrog 260.000 prosvetnih delavcev.

V predšolskih ustanovah bo do leta 1980 80 % otrok (zdaj so številke po posameznih predelih in mestih zelo različne).

Šolanje traja: 4 leta osnovna šola, 4 leta gimnazija, 4 leta realno humanistični licej in 5 let strokovni liceji; nato fakulteta. Obvezno šolanje je 10 let — v teh letih si mlad človek pridobi znanje, obvezno se izuči za enega izmed poklicev (obrta).

Po končanem obveznem šolanju se lahko zaposli ali pa nadaljuje šolanje.

Do leta 1980 predvidevajo, da bo obvezno šolanje trajalo 12 let (končan licej).

Tuji jeziki: francoski, angleški, ruski, nemški.

Šolsko leto je razdeljeno v tri približno enako dolga obdobja — tedaj učenci tudi dobijo ocene.

licejev in tehničnih specializiranih licejev. Diagrami prikazujejo sedanje stanje predšolskih in šolskih ustanov — in načrti razvoja do leta 1980. Ugotovili smo, da je v predšolskih ustanovah mesta Brasov več prostora kot pa povpraševanja!

Pred osnovno šolo št. 19 so nas pričakali otroci v izredno lepih narodnih nošah. Direktorica Nikolina Folja je povedala: — Brasov je veliko industrijsko mesto, kjer se naseljujejo ljudje iz vseh predelov Romunije. Pri ročnem delu smo izdelali 180 kostimov narodnih noš iz vseh predelov. Ob prirreditvah je nastop narodnih noš za starše prizor, ki jih spominja na rojstni kraj.

Sicer pa ima tudi osnovna šola že povsem opremljene kabinete fizike, matematike, kemije — te panoge vodijo. Po stenah so veličanske slike o razvoju šole, o prodiranju človeka v vesolje — delo otrok pod vodstvom likovne pedagoginje. (Šola šteje 1.500 otrok od 1. do 8. razreda in ima 50 učiteljev.) Vodstva šol so kolektivna; tako tudi odgovornost. Za izredne dosežke prejmejo učitelji ob koncu šolskega leta nagrade. Predlaga jih inšpektor (Inšpektorji so podrejeni županijskim organom partije in vlade; po stroki pa ministrstvu za prosveto.)

brez dela prazna. Delo je tisto, ki z uredničevanjem zamisli omogoča napredek!

Spregovorila je tudi o delu prosvetnih novinarjev: — Vaše delo je odgovorno. Pisati morate tako, da iz človeških src priključite tisto, kar je najplemenitejše in najlepše. Skupno z vsemi prosvetnimi delavci in družbo morate kar največ napraviti za vzgojo mladega rodu v duhu sodelovanja med narodi, posebno še na Balkanu, kar je želja nas vseh.

Da vse te besede rastejo iz dejanj, so nam bile priča šole, ki smo si jih ogledali. Obiskali pa smo tudi uredništvo lista »Tribuna scoli«, ki ima svoje prostore (lepe, svetle, sodobne) v palači dnevnika »Scanteii«. List je mesečnik — ne večji od »Prosvetnega delavca« — a delovni kolektiv ima 25 članov, od tega je 16 urednikov. Izdajajo tudi stalno prilogo za madžarske govoreče prosvetne delavce »Tanugyi Ujsag«. Vendarle je vsakemu od naše skupine bilo jasno, da delajo v neprimerno boljših razmerah kot katerikoli od jugoslovanskih prosvetnih redakcij. Posamezni uredniki se lahko specializirajo za področja — kar je gotovo koristno za njihov list kot tudi za vse področje vzgoje in izobraževanja.

NEŽA MAURER

Serija televizijskih oddaj Socialistično samoupravljanje

Dogovarjanje — temelj uspeha

Sredi novembra se bo iztekla serija televizijskih oddaj o socialističnem samoupravljanju, ki so jih pripravile izobraževalne redakcije jugoslovanskih televizijskih studiev. O vsaki izmed oddaj iz te serije smo v Prosvetnem delavcu objavili kratek zapis. S tem smo želeli spodbuditi učence in profesorje, ki poučujejo predmet samoupravljanje s temelji marksizma, da bi si oddaje na malem zaslonu ogledali in se o njih pogovarjali. Tokrat predstavljamo še zadnji dve.

DRUŽBENOPOLITIČNE ORGANIZACIJE

Oddajo so pripravili v titograjskem televizijskem studiu. V njem nam prikazujejo pomen, vlogo in dejavnost družbenopolitičnih organizacij v naši družbi. Tako nam predstavijo zvezo komunistov kot avantgardo najnaprednejših sil pri nas, SZDL kot fronto najnaprednejših ljudi, ZSJ, ki združuje delovne ljudi, organizacijo mladih ZSMJ, zvezo borcev in še nekatere organizacije.

Že v začetku oddaje zvemo, zakaj se ljudje združujejo v razne družbenopolitične organizacije. Tovrstne organizacije so predvsem organizirana oblika delovanja delovnih ljudi, ki prispeva k oblikovanju in utrjevanju novega samoupravnega socialističnega sistema družbenih vrednot, k širjenju informacij in znanja, k ohranjanju in utrjevanju demokratične kulture in podobno. Z vsem tem usposablja družbenopolitične organizacije svoje člane za samoupravljanje, ki je njihova pravica in dolžnost.

Ob zgledu krajevnih skupnosti in organizacije združenega dela zvemo, kakšne in katere družbenopolitične organizacije se lahko oblikujejo v nekem okolju. Družbenopolitične organizacije ali njihovi člani so dolžni razpravljati o raznih predlogih, pobudah in stališčih delovnih ljudi in krajanov. Tako se izoblikujejo predlogi, ki jih zastopa največ ljudi, ti pa se organizirano (prek družbenopolitične organizacije) zavzemajo za njihovo izpolnitev. Organizacije prenašajo svoje predloge, stališča in pobude do organov, ki odločajo. Stopnja podružbljanja oblasti se veča, usklajujejo se osebni in družbeni interesi. Ker so predloge dale družbenopolitične organizacije, imajo le-te tudi pravico vztrajati, da se predlogi

uresničijo; zato preverjajo delo organov oblasti.

Izredno pomembno je, da družbenopolitične organizacije niso organi oblasti in tudi ne morejo nastopati v njihovem imenu. Nosilec oblasti je delavski razred, oblast v njegovem imenu izvajajo z ustavo predvideni organi in skupnosti.

REPUBLIKE V SFRJ

Zaradi posebnosti, ki so značilne za Bosno in Hercegovino, so oddajo o združevanju naših socialističnih republik v skupno zvezno državo posneli prav v tej republici. V njej živi več narodov in narodnosti. Prek malega zasлона zvemo za dejavnosti, ki jih opravljajo republiški organi. Tako na primer sprejemajo načrte razvoja, ko jih preuskladijo na vseh drugih ravneh.

Nazadnje zvemo še nekaj o položaju republik v SFRJ. Nova ustava je močno okrepila položaj republik in pokrajin v našem političnem sistemu. Načeloma uresničujemo naši delovni ljudje vse svoje pravice v republikah, v SFRJ pa le tiste, ki so z ustavo posebej določene. To so predv-

sem splošne zadeve, zunanje politična vprašanja, narodna obramba, skupna notranja politika in podobno. O tem razpravljajo delegati iz vseh republik v zvezni skupščini in skupščini republik. Skupščina republik opravlja posebne naloge, ki so pomembne za vse republike in pokrajine, zato je tudi sestavljena na paritetni osnovi. V njej odločajo lahko samo na temelju dogovarjanja in sporazuma med delegacijami republik. Doseganja praksa je pokazala, da je tako mogoče urediti mnoga zapletena vprašanja in probleme. Pri tem se sicer pojavljajo težave, vendar pa le takšno reševanje zagotavlja resnično enakopravnost naših narodov in narodnosti. V večnacionalni skupnosti, kakršna je naša, je težave in probleme, ki pri tem nastajajo, sporazumno kaj lahko urediti. Dokaz za to je prav naša družbena skupnost.

Literatura, ki jo priporočamo za globljo obravnavo teme, ki jo predstavlja prva oddaja (družbenopolitične organizacije), je delo F. Šetince: Kaj je in kaj hoče zveza komunistov, Globus, Zagreb, 1974. Za študij razmerij med republikami in zvezo priporočamo delo, ki je izšlo pri Dopsni delavski univerzi leta 1975 — F. Tominšek: Družbenopolitični sistem SFRJ in SRS.

SONJA TRAMŠEK

(Foto: Igor Pleško)

Gimnazija — pomnik Ivanu Cankarju

Številnim kulturnim manifestacijam ob 100-letnici rojstva Ivana Cankarja se je pridružilo tudi preimenovanje II. gimnazije v Ljubljani v GIMNAZIJO IVAN CANKAR.

V avli gimnazije je bil po krajšem kulturnem programu odkrit doprni kip Ivana Cankarja — delo kiparja Zdenka Kalina. Enak kip je bil pred časom izde-

v življenju, stiskah in trpljenju. Gesla, ki so vodilo delovnih načrtov posameznikov in družbe.

Nastopajoči so z odlomki iz Cankarjevih družbenoangažiranih del podajali misli tega velikega slovenske besede. Začutili smo svežino in pomenljivost besede, ki ogreje, ožge in zapeče, če si ravnal napak. Razumeti je

Ob poslušanju odlomkov iz Cankarjevih del, ki so jih interpretirali igralci Štefka Drolčeva, Polde Bibič, Rudi Kosmač in učenka gimnazije Jadranka Golob, dopolnjevali pa člani okteta Gallus, smo v sebi iskali odgovore, ki bi bili porok za to, da je s krivicami dokončno obratunano, da so napake, na katere je Cankar opozarjal, le še preteklost. Prav ta opomin, ki je veljal precejšnjemu delu življenja v polpretekli dobi, pa preključuje jasna sporočila: Napočil je čas, ko so odpravljene nekdanje krivice, ko bi tudi hlapec Jernej lahko našel svojo pravico, ki jo je zamenjal v zaprašenih bukvah in življenju.

Četudi ta slovesnost ni odkrila novega šolskega poslopja in čeprav kip velikega umetnika ni bil za to priliko na novo zasnovan, pa bo tisto, s čimer homo skušali obogatiti delo tega po vsej Sloveniji poznane šolskega

Razstava »Peter Musi — pionir šolskega hranilništva«

28. oktobra je bila na osnovni šoli Karel Destovnik Kajuh v Šoštanju odprta razstava »Peter Musi — pionir šolskega hranilništva«. Razstavo sta pripravila Ljubljanska banka in Slovenski šolski muzej. Prikazuje življenje in delo prizadetnega učitelja Petra Musija, ki je v Šoštanju učiteljeval od leta 1823 pa vse do smrti leta 1875. Poleg tega, da je redno delal na ljudski šoli, je poučeval tudi nedeljske šolarje, pisal učbenike in članke v takratne slovenske časopise ter se ukvarjal s sadjarstvom in kmetijstvom; tako je izobraževal tudi odrasle. Poleg slikovnega gradiva o Petru Musiju in fotokopij njegovih del so izredno zanimivi dokumenti, ki govorijo o njegovem šolanju in službovanju. Ti dokumenti kažejo, da je bil pri oblasteh in prebivalstvu izredno priljubljen in za svoje delo večkrat odlikovan pa tudi to, da je bil izredno zavzet za slovensčino. Njegovi članki nam ga na razstavi kažejo kot skrbnega pedagoga, ki poučuje starše o vzgoji otrok, otroke pa o škodljivih navadah in poštenem življenju kot učitelja — metodika pri pouku računstva in branja, dalje kot navdušenega sadjarja in kmetovalca, ki daje nedeljskim učencem in odraslim navodila za izboljšave na tem področju in jih seznaja z novimi pridobitvami.

Naslov te razstave je bil izbran na podlagi Musijevega članka v Kmetijskih in rokodelskih novicah leta 1844: Hranilnice šoštanskih učencev. Tu opisuje, kako ga je bolelo brezvestno zapravljanje denarja pri učencih in kakšno rešitev je našel. Pri lončarju je dal izdelati hranilnike in učencem razložil namen varčevanja. Tiste, ki so največ prihranili, je javno pohvalil. Uspeh tega varčevanja je bil velik, kajti v treh mesecih so učenci prihranili 87 goldinarjev in 22 krajcarjev; to so bile povprečno tri učiteljske plače. Peter Musi je bil torej, če ne ravno prvi, pa vsekakor med začetniki šolskega varčevanja pri nas.

Razstavljeni so tudi primeri kovancev iz obdobja, v katerem je živel Peter Musi ter otroški hranilniki, v posebnem delu razstave pa današnje šolsko hranilništvo. T. H.

Milan Vrtačnik — sedemdesetletnik

Pred kratkim je praznoval sedemdesetletnico znani prvoborec, prosvetni in družbenopolitični delavec Milan Vrtačnik iz Ljubljane.

Rojen v delavski družini je okusil vse tegobe proletarskih otrok, posebno po materini smrti in med prvo svetovno vojno, ko je moral oče na fronto. Kljub pomanjkanju pa je našel pot do izobrazbe.

Na učiteljsko v Ljubljani se je seznanil z naprednimi dijaki — nosilci revolucionarnih idej. Prej in pozneje so se tam šolali napredni ljudje (Vidmar, Kardelj, Ambrožič, Kimovec, Svetina, Sila, Urbančič...), poznejši organizatorji narodnoosvobodilnega boja. Tedaj je Milan Vrtačnik sodeloval pri listih Naš vzhod in Jugoslovanski srednješolec.

Tudi na Blokah, kjer je bil več let učitelj, je imel stike z naprednimi kolegi (Winkler, Jezeršek, Košorok, Fister), ki so z aktivnim delom v društvi in klubih osveščali delovne ljudi. Pri oblasteh je postal Vrtačnik nezaželen, zato so ga nameravali premestiti na jug države. Umaknil se je v Zagreb in tam leta 1937 dokončal višjo pedagoško šolo. Po diplomi je postal učitelj na meščanski šoli v Črnomlju, tam ga je tudi zasledila okupacija.

Med vojno, pa tudi že prej so delali na tej šoli napredni učitelji, ki so skoraj vsi postali organizatorji Osvobodilne fronte. Povezali so se s KPS v Novem mestu in v Ljubljani. Na šoli je bila javka za vse zveze z OF.

Milan Vrtačnik se je že leta 1941 vključil v OF in postal član okrožnega odbora za Belo krajino. Leta 1942 je bil aretiran, poslali so ga v zapore v Novo mesto, nato pa v taborišče v Italijo. Ponovno so ga pripeljali v Ljubljano za talca, potem pa zopet v taborišče Gonars, kjer je dočkal zlom Italije. Vrnil se je v domovino in se takoj posvetil organiziranju šolstva in prosvetnega dela na osvobojenem ozemlju. Postal je tudi prvi direktor partizanske gimnazije v Črnomlju, ki je bila edina tovrstna šola v Sloveniji.

Bolezen, ki si jo je nakopal v zaporih in taboriščih, je napredovala, zato se je najprej zdravil v partizanski bolnišnici v Planini, potem pa so ga odpeljali v Altamuro, v taborišče JLA v Italijo.

Po vojni je bil organizator in svetovalec za šolstvo vse do leta 1965, ko je bil upokojen kot načelnik oddelka pri Zavodu za šolstvo SRS.

Kljub temu da je delal na odgovornih delovnih mestih, se je veliko posvečal raznim publikacijam, posebno pripravam novih učbenikov in mladinskemu tisku. Spopadal se je s staro pedagoško miselnostjo in bogatil pedagoško vedo z novimi spoznanji, bil je svetovalec in mentor. Milan Vrtačnik je bil vedno — in je še sedaj — dejaven družbenopolitični delavec. Vselej rad pomaga ljudem v stiski, zato sodeluje v humanitarnih organizacijah. Vsa leta po vojni si prizadeva za izboljšanje in zaščito slepih in slabovidnih otrok in pri Zvezi slepih Slovenije.

Za svoje revolucionarno delo med vojno in široko družbenopolitično dejavnost po vojni je dobil številna odlikovanja in priznanja, med drugim: »spomenico 1941«, srebrno značko OF mesta Ljubljane, zvezno plaketo ZB-NOV in dve zlati znački (podelila sta mu jo Zveza prijateljev mladine in Rdeči križ Slovenije). Imenovan je bil tudi za pedagoškega svetnika, lani pa je prejel Žagarjevo nagrado.

Ob jubileju mu želimo še veliko srečnih in ustvarjalnih let! TONE KEBE

Dan prosvetnih delavcev v Postojni

Praznik za vse

Tudi letošnjo jesen so prosvetni delavci postojnske občine praznovali svoj dan. Kot ponavadi so povabili na srečanje tudi partizanske in upokojene učitelje. Zbrali so se v domu JLA, kjer so poslušali predavanje doktorice Barice Marentič Požarnik in psihologa Draga Kolence, pozdravila pa jih je predstavnik organizacijske enote zavoda za šolstvo v Kopru. Izbrane delegacije so odnesle vence k trem spominskim ploščam treh pedagogov, ki so doma v naši občini: Viktorju Bežku, Francu Dolganu in Jožku Turku. Tovariši Kolenc je govoril o srednjeročnem načrtu občine, še posebej pa o razvoju vzgojnoizobraževalne dejavnosti.

Ob letošnjem praznovanju sta bili podeljeni dve nagradi iz sklada občinske izobraževalne skupnosti, in sicer Zdenki Morel, učiteljici na košanski osnovni šoli, kjer uči angleščino in telesno vzgojo, in Gabrijeli Brauč, predmetni učiteljici telesne vzgoje na osnovni šoli Postojna.

Da bi zvedeli kaj več o njunem delu, smo nagradjenki prosili za kratek pogovor. Ko je učiteljica Zdenka Morelova govorila o učiteljskem poklicu, je poudarila, da so ji v največje veselje učenčevi uspehi: z njimi se da premagati druga merila, ki ne govorijo poklicu v prid.

Predmetna učiteljica telesne vzgoje na osnovni šoli Postojna, Gabrijela Brauč goji sodobne oblike in metode dela in tako veliko prispeva k oblikovanju mladih v samostojne osebnosti.

Tov. Gabrijela takole pripoveduje o svojem delu: »V telovadnici, ki postaja za 60 otrok premajhna, je potrebno zbrano in dobro organizirano delo. Prijateljstvo med učenci in njo

pripomore, da vsi učenci pri uri res sodelujejo. Za vsako delo so pripravljeni, požrtvovalni so in neutrudljivi. Prav pripravljenost otrok ji daje še več volje in nakuže nove smotre. Omenila je lansko štafeto zmage in uspeh njenih deklet, ki so pritekli na prvo mesto v republiškem merilu. Tovarišica Gabrijela je tudi povedala, da je v njihovem društvu več kot 700 učencev, ki sodelujejo v najrazličnejših panogah.

Pripovedovala nam je tudi o množičnih športnih akcijah. Na primer: delavske športne igre aktivirajo (so tudi redke izjeme!) udeležence le v času tekmovalja, kar pa ni namen iger. V akcijah je premalo delavske mladine; to so dokazale tudi športne igre, ki jih je pripravila občinska konferenca ZSM, kjer niso imeli nobene ekipe.

Jutri bo nov dan, za obe nagradjenki in druge učitelje tudi — nov delovni šolski dan. Z vsakdanjimi težavami pa tudi uspehi, ki nagradjujejo vztrajnost in voljo. D. PARDO

OSNOVNA ŠOLA V METLIKI razpisuje prosti delovni mesti,

— učitelja matematike (in fizike)

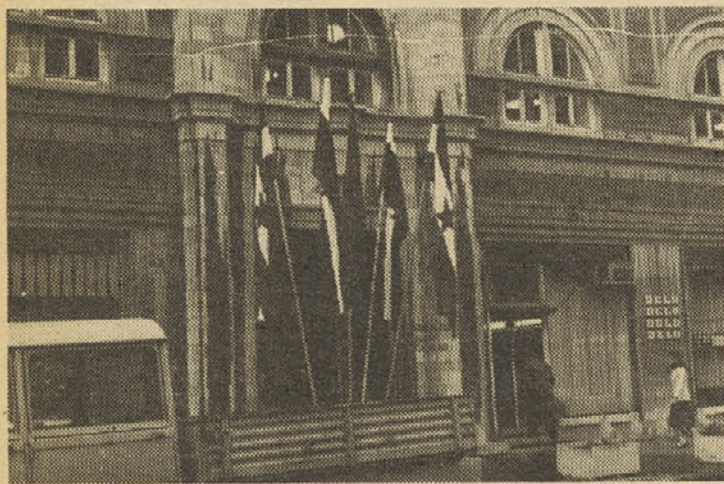
Nastop dela takoj, s 1. 2. 1. 1977 ali po dogovoru. Na voljo je takoj vseljivo novo dvosobno stanovanje. Pogoj, PRU ali P;

— tajnice šole

Nastop dela takoj ali po dogovoru.

Pogoj, Končana administrativna ali nje sorodna šola.

Prijave sprejemamo 8 dni po objavi razpisa in do zasedbe delovnih mest.

(Foto: Igor Pleško)

lan za Slovence v Avstraliji. Tako bo podoba Ivana Cankarja ostala tudi pri nas, kot umetniški dvojni kip pa bo simbolizirala strnjeno našega življa okoli velikega umetnika slovenske besede in tvorca revolucionarnih idej, živih še danes.

Na svečani proslavi v počastitev preimenovanja, ki so se je udeležili številni družbenopolitični delavci, predstavniki šol, nekdanji dijaki in profesorji, je znova zaživelo Cankarjevo izročilo: njegove družbene ideje in poslanstvo umetniške besede najplemenitejša gesla, izbojevana

treba: posameznik, ki toliko žrtvuje za dograditev svoje osebnosti, da postanejo njegove misli vodilo mnogim, preživi sebe, čas in okolje, v katerem je živel. Priznanje in poveljitanje prideta kasneje, potem ko večina spozna, kaj je prav.

Korenito smo napredovali v civilizaciji, napravili življenje modernejšo, ustvarili enakopravnejše odnose in se opredelili za samoupravno prakso. Ob tem pa morda kdaj pa kdaj pozabljamo pregledati in dopolniti svojo začrtano pot.

pd PROSVETNI DELAVEC

SLOVENSKA MATICA

LJUBLJANA, TRG OSVOBODITVE 7

KNJIGE SLOVENSKE MATICE SO TRAJNE VREDNOSTI, NAMENJENE PREDVSEM ZA ŠTUDIJO, POTREBNE SO V ŠOLSKI IN DOMAČI KNJIŽNICI.

VABIMO VAS, DA SE VPIŠETE MED REDNE NAROČNIKE SLOVENSKE MATICE

Slovenska matica je ves čas svojega 110-letnega delovanja sodelovala z izobraženci, predvsem z učitelstvom.

Redni naročniki imajo nekatere ugodnosti (20-odstotni popust) na knjigotržno ceno. Glede na druge knjige so knjige Slovenske matice izredno poceni.

PO ZELO UGODNIH CENAH VAM NUDIMO NASLEDNJE LETOŠNJE KNJIGE:

	Cena članska	knjigotržna
ZBIRKA 1976:		
A. Trstenjak:		
Problemi psihologije	200.-	250.-
S. Vršer: Baročno kiparstvo v osrednji Sloveniji	140.-	175.-
V. Kavčič: Pustota	64.-	80.-

Celotna zbirka SM za člane stane 374.- din, za nečlane 467.- din

MEMOARSKA KNJIŽNICA		
F. Koblar: Moj obračun	100.-	125.-

FILOZOFSKA KNJIŽNICA		
G. Berkeley: Filozofski spisi	165.-	206,25

RAZPRAVE IN ESEJI:		
J. Marlinovič: Poezija Dragotina Ketteja	125.-	157.-

Če želite, Vam pošljemo tudi naš knjižni prospekt, v katerem so navedene cene posameznih knjig Slovenske matice.

Jugoslovansko posvetovanje o vzgojnoizobraževalni funkciji šolskih ekskurzij

Zvezni odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije in sekcija prosvetnih listov republik in pokrajin prirejata v sodelovanju z medrepubliško in pokrajinsko komisijo za reformo vzgoje in izobraževanja in stalno konferenco zavodov za proučevanje šolskih in prosvetnih vprašanj — JUGOSLOVANSKO POSVETOVANJE O VZGOJNOIZOBRAŽEVALNI FUNKCIJI ŠOLSKIH EKSURZIJ.

Uvodni referat z naslovom Vzgojnoizobraževalna funkcija šolskih ekskurzij bo imel prof. dr. Vladeta Tešić, predstojnik oddelka za pedagogiko filozofske fakultete v Beogradu, sledilo pa bo še več referatov udeležencev iz vseh jugoslovanskih republik in pokrajin.

Posvetovanja se bodo udeležili tudi predstavniki republiških in pokrajinskih odborov Sindikata delavcev družbenih dejavnosti, Zveze

UPRAVI HOTELA »LIBERTAS«
50000 DUBROVNIK
Lavčevićeva 1

PRIJAVA

ZA REZERVACIJO PRENOČIŠČA (S PENZIONOM) V HOTELU »LIBERTAS«

I

Po dogovoru med vašim hotelom in ORGANIZATORJI JUGOSLOVANSKEGA POSVETOVANJA O VZGOJNOIZOBRAŽEVALNI FUNKCIJI ŠOLSKIH EKSURZIJ vas prosimo, da mi rezervirate prenočišče (s penzionom) v,

- a) dvoposteljni sobi, cena 180 din dnevno
b) enoposteljni sobi, cena 210 din dnevno, od XI. 1976 do XI. 1976.

Stroške bivanja (s penzionom) bom plačal sam. Če se posvetovanja ne bom mogel udeležiti, vas bom o tem obvestil najkasneje 3 dni pred začetkom posvetovanja, v nasprotnem primeru pa bom plačal 50% stroškov enodnevnega penziona.

Prijavljenec

(podpis)

II

Ime in priimek udeleženca
Naslov delovne organizacije (skupnosti)
Funkcija (naziv) v delovni organizaciji (skupnosti)
Kraj, ulica in številka delovne organizacije (skupnosti)

OPOMBA, Prijavljence prosimo, da pod točko I ali II obkrožijo zaželeno.

borcev NOB (Sekcija za ohranjanje revolucionarnih tradicij NOB), Zvezne konference socialistične mladine Jugoslavije, medrepubliške in pokrajinske komisije za reformo vzgoje in izobraževanja, stalne konference zavodov za proučevanje šolskih in prosvetnih vprašanj, gospodarske zbornice Jugoslavije, Počitniške zveze Jugoslavije, Turistične zveze Jugoslavije, Zveznega sveta za vzgojo in varstvo otrok, republiških in pokrajinskih sekretariatov za izobraževanje, republiških in pokrajinskih zavodov za proučevanje šolskih in prosvetnih vprašanj, Zveze pedagoških društev Jugoslavije ter predstavniki vseh prosvetnih listov republik in pokrajin.

Poleg teh so vabljeni na posvetovanje — prek prosvetnih listov — tudi prosvetni delavci, ki imajo izkušnje pri organiziranju šolskih ekskurzij.

Referati bodo objavljeni v posebni publikaciji, ki jo bodo izdali prosvetni listi republik in pokrajin.

Posvetovanje bo 18. in 19. novembra leta 1976 v Dubrovniku (v prostorih hotela »Libertas«). Začelo se bo ob 9. uri.

Zvezni Sindikat delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije bo kril potne stroške in dnevnice za avtorje referatov ter za predstavnike republiških in pokrajinskih odborov Sindikata delavcev družbenih dejavnosti. Potne stroške in dnevnice za druge udeležence bodo plačale organizacije, ki jih pošiljajo.

Cena penziona v hotelu »Libertas« znaša za to priložnost 180 din v dvoposteljni in 210 din v enoposteljni sobi.

Udeležence prosimo, da takoj, ko bodo prejeli to obvestilo, najkasneje pa do 10. novembra 1976 izpolnijo priloženo prijavo za rezervacijo prenočišča in penziona ter jo pošljejo upravi hotela »Libertas« na naslov: Lavčevićeva 1, 50000, Dubrovnik; s tem bodo hkrati tudi potrdili svojo udeležbo na posvetovanju.

Vsa potrebna pojasnila dobite pri zveznem odboru Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije, telefon 011-330-943 in pri Redakciji lista prosvetnih radnika SR Srbije, Prosvetni pregled, tel. 011-636-612.

OB 50-LETNICI
PESNIKOVE SMRTI
razpisuje

DRŽAVNA ZALOŽBA
SLOVENIJE

subskripcijo za

ZBRANO DELO SREČKA KOSOVELA

NA 2200 STRANEH

Prvi dve knjigi sta izšli in ju je še nekaj na zalogi.

Tretji del bo izšel v dveh knjigah v začetku leta 1977.

Vsebina prve knjige: Pesmi

Vsebina druge knjige:
Integrali, pesmi v prozi, črtice in dodatek

V knjigi 3/1 bodo objavljeni:
članki, eseji, kritike, pisma, dnevniki in dodatek

V knjigi 3/2 pa bodo objavljene:
opombe in kazalo celotnega zbranega dela

Obseg vseh štirih knjig bo okoli 2200 strani,
od tega bo obseg zadnjih dveh knjig okoli 1000 strani.

Urednik Zbranega dela je
prof. dr. Anton Ocvirk.

CENA CELOTNEGA ZBRANEGA DELA JE
475 din,

plačljivo v zaporednih mesečnih obrokih
po 100 din

Interesenti lahko dobijo prvi dve knjigi takoj:
cena prve knjige je 30 din,
cena druge knjige je 145 din,

zadnji dve knjigi pa staneta v subskripciji
300 din

Naročniki lahko dobijo celotno Zbrano delo za 475 din.
Naročniki, ki imajo samo prvo knjigo, lahko naročijo drugo knjigo za 145 din, tretji del v dveh knjigah pa naročijo v subskripciji za 300 din.

partizanska knjiga

Vljudno vabi prosvetne delavce,
da se naročijo na naslednje knjige:

Trg osvoboditve 13

ZGODOVINOPISJE

Zdravko Klanjšček: NARODNOOSVOBODILNA VOJNA. V SLOVENIJI 1941-1945	din 300.—	Andrej Pagon-Ogarev: ŠEBRELJE SKOZI STOLETJA	din 120.—
Ivan Jan: CANKARJEV BATALJON IN DRAŽGOŠKA BITKA	din 160.—	Stane Južnič: NOVEJŠA ZGODOVINA (izbrana poglavja)	din 200.—
Rafael Perhauč: UPOR MORNARJEV V BOKI KOTORSKI	din 120.—	REVOLUCIONARNO DELAVSKO GIBANJE V SLOVENIJI 1921-1924	din 215.—

DRUŽBOSLOVJE

Anton Kržišnik: UVOD V ZGODOVINO SOCIALNE POLITIKE	din 120.—	Zdenko Roter: KATOLIŠKA SOCIALNA IN POLITIČNA DOKTRINA I/II	din 200.—
Jože Šter: PROBLEMI FILOZOFIJE IN ETIKE	din 100.—	Niko Toš: METODE DRUŽBOSLOVNEGA RAZISKOVANJA	din 200.—

LITERARNA IN UMETNOSTNA ZGODOVINA

Boris Paternu: POGLEDI NA SLOVENSKO KNJIŽEVNOST I/II	din 220.—	A. V. Isačenko: SLOVENSKI VERZ	din 70.—
Nace Šumi: POGLEDI NA SLOVENSKO UMETNOST	din 200.—	Mirko Jurak: ANGLEŠKA ANGAŽIRANA POLITIČNA DRAMA IN GLEDALIŠČE	din 156.—
Anton Ocvirk: TEORIJA PRIMERJALNE LITERARNE ZGODOVINE	din 125.—		

ZBIRKA RDEČI ATOM prednaročniška cena 1kpl. din 790.—

Nikola Nikolič: OTROCI S KOZARE	Jean Paul Sartre: SMRT V DUŠI (izid nov.)
Norodom Sihanuk: MOJA VOJNA S CIA	Angela Davis: AVTOBIOGRAFIJA (izid nov.)
André Malraux: ČLOVEKOVA USODA	Bertolt Brecht: BERAŠKI ROMAN (izid nov.)
Nada Kraigher: PET TEMNIH SVETLIH LET	Béla Illes: KARPATSKA RAPSDIJA (izid nov.)
Vane Marinovič: CIRKUS ALI KOŠČEK MESECA	Ada Gobetti: PARTIZANSKI DNEVNIK (izid nov.)

NAROČILNICA

Izpreklicno naročam naslednje knjige:

..... izv.	Zaposlen(a)
..... izv.	Reg. štev. osebne izkaznice Organ, ki jo je izdal
..... izv.	Knjige bom plačal(a) a) po povzetju
..... izv.	b) v mesečnih obrokih po din
..... izv.	Datum Podpis
Ime in priimek	Najmanjši obrok je 100,00 din
Natančen naslov	

NAROČILNICA - PD18

Nepreklicno naročam:
ZBRANO DELO Srečka Kosovela

knjige
Znesek din bom plačal
o takoj (po povzetju)
o v zaporednih mesečnih obrokih po 100 din
Knjige pošljite na naslov

Kraj in datum: Podpis:

Naročila sprejemajo vse knjigarne in založba
DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE: Mestni trg 26, Ljubljana

kar
ne porabiš
danes,
prihrani
za jutri

Varčevanja ni mogoče omejiti le na en mesec, ko se mu posebej posvetimo. Le kdor služi, lahko troši. Varčevanje je pravzaprav uresničevanje sorazmernih načrtov. Čimbolj zgodaj začnemo varčevati, toliko prej lahko žanjemo njegove prednosti, če znamo preudarno trošiti.

Kreditna banka Maribor, ki je bila ustanovljena leta 1965 je začela leta 1971 ustanavljati v osnovnih šolah pionirske hranilnice. Pobudo zanje so dali ponekod pionirji, drugod mentorji ali šolske uprave. Od osmih pionirskih hranilnic, kolikor jih je bilo v ustanovnem letu 1971, se je povečalo njihovo število v letu 1976 na osemindeset. Kreditna banka Maribor jih je ustanavljala zlasti v svoji regiji.

Najmanjša vloga znaša 2.- dinarja. Varčevalec pionir se lahko vpiše pri delavcu, ki ga je sprejel svet pionirske hranilnice na šoli. Med te delavce sodijo: vodja, likvidator in blagajnik. Vsak vlagatelj prejme posebno pionirsko hranilno knjižico in hranilnik »striček Cvenk«. Na hrbtni strani hranilne knjižice so natisnjena osnovna pravila iz pravilnika, ki ga sprejme od banke vsak svet pionirske hranilnice v kakem šolskem zavodu. Pionirska hranilnica na vsaki šoli, ki se je vključila v to varčevanje, posluje, če je potrebno, vsak dan ali enkrat tedensko, tako da varčevalci lahko vlagajo in dvigajo vloge. Vodja pionirske hranilnice vodi seznam varčevalcev, blagajnik blagajniški dnevnik, likvidator pa svojo evidenco. Letos ima Kreditna banka Maribor okrog 12.000 pionirskih varčevalcev.

Referat za mladinsko varčevanje, v katerem je tudi pionirska hranilnica, spada v odsek za organizacijo varčevanja.

Poudarek je na vzgojnosti mladinskega varčevanja, saj pionirji tako spoznajo, kako koristno je varčevati. Ko bodo odrasli, bodo nedvomno upoštevali izkušnje svojih staršev in mentorjev. Z denarjem bodo znali ravnati tudi v pomembnih življenjskih obdobjih. Varčevanje pomaga razvijati samoupravne odnose pri uvajanju izplačevanja dohodkov na hranilne knjižice. V 350 podjetjih mariborske regije že okrog 70.000 delavcev prejema svoje dohodke na hranilne knjižice.

Posebno moralno vrednost pionirskih hranilnic je v tem, da se posamezni pionirji vlagatelji odpovedo 7,5 odstotni obrestni meri v korist skupnosti pionirjev šolskega zavoda, ki lahko nameni ta sredstva za financiranje izvenšolskih dejavnosti. Povedati je treba tudi to, da so pionirji del tega denarja ob potresu, ki je prizadel Posočje, namenili za podporo tamkajšnjemu prebivalstvu. Ob nekem požaru so pomagali oškodovani družini. Ponekod porabijo pionirji obresti tudi za posojila ali za nagrade najboljšim športnikom.

Poleg tega je Kreditna banka Maribor poskusila uvesti leta 1975 varčevalno akcijo tudi v otroške vrtce: Limbuš, Pekre in Ruše. Že sedaj lahko ugotovimo, da tudi cicibani niso več ravnodušni do hranilnika »strička Cvenka.« Tudi mladinci so že privolili v to, da bodo prejeli štipendije ali osebne dohodke na hranilne knjižice. Vedno več je tudi upokojevcev, ki spoznajo, da je prejemanje pokojnin na hranilne knjižice velika prednost.

Šefinja odseka za organizacijo varčevanja tovarišica Irena Marinšek in referent za mladinsko varčevanje tovariš Ivan Dornar, ki delata v Kreditni banki Maribor, Vita Kraigherja 4, bosta mentorjem varčevanja rada dala potrebne podatke.

KREDITNA BANKA MARIBOR

SLOVIN

priporoča:
brezalkoholne
pijače

FRUPI
sadne sokove
v litrski embalaži

PRIRODNA ORANŽADA
FRUPI
COCKTA

tudi
sirup

sirup

v embalaži po
dogovoru

hladna
COCKTA
osvežuje

FRUPI
tudi oranžni sirup ~

